Контрольный экземпляр

КХОАНА—СССР КОНСТИТУЦЕ ДИ

Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера денз ◆ ЕРА, 6 ОКТЯБРЬ, 1983 ШУ. ◆ № 120 (6842). ◆ Мах 3 кеп.

Хьинар айдаь къахьег

Дикачу производственни хьоьхамашца хаььбабелхьаб СССР Конституце Денна «Кавказэнергомонтаж» тресте Нъуйбеседа - Кавказски монтажни управлене къахьегамхой.

Дерригача технико-экономически гойтамаш ийс бетта план кхочушбьай цар. Дукха балхаш дьйд цар «Грозэнерго», «Дагэнерго» теплоцентралашна.

Хlаьта дукха за йолцаш 6 эзар киловатт-сахьат электроэнерги луш йола турбогенератор бала ба йолаьлийтай Махачкалински ТЭЦ-е.

Грозначу Жигулевски цIергIача урамца тIа хьаьжча бойлерийна а монтажни балхаш дах йистедаьхна отделочникашка дIаевнай.

Социалистически къовсамашкара дика хьажамаш гойташ. «Хlора балха дийнахь дисциплина тIеэдинчаш хьадар дукхагIеи хилийта!» аьлла девизаца болх бу Къахьегама Цlеча Байракхан «Знак Почета» кхачен орденийн кавалер Разувай Николай верте латтачу бригадо. Цигга дика къахьегарца белгалбьннай электромонтажникаш Староверов Анатолий, Алехин Борис, электросварщикаш Литвинский Анатолий, Кафанов Петр, кхиберш.

* * *

Грозначу «Электроприбор» заводан балх- [illegible] хад укх шера дIабахача ийс бетта. ПланагIа 5440 эзар сома мехал нормативно - цIена продукци арахеца езача цар 5497 эзар сома мехала арахийцай из. Из хуз планал 57 эзар сом совгIа.

СССР Конституце Денга тIаийца лерина социалистически декъаршдехьа хIоьзиче а кхоачешдаь бригадаш, участкаш я заводе. Церна юкъе а дика болх беш кхиарца белгалъяьннай ихолагIа цахера Абубакаров Эмиле куьйгалду электромонтажникийн бригада.

Заводе дукха за йолцаш арахеца йолаенна ЭР-420К яхача электрографически аппарата монтажни балхаш, дош ба цу бригадера ваь. Хlора дийнахь шоьй нормаш 140—145 процент кхочушъеш бу слесарш - электромонтажникаш Гатесов Юрий Владимирович Демьянов Николай Семенович. Цар хIора дийнахь пхиъ-ялх электрографически аппаратийн монтаж ю планаца бен болча. Царех дукха гIоьнна цу юкъа болх беш ю къона специалист, комсомолка Очирова Ирина а.

ДИКА IАНГАРА ДОАХАРГДА ВАЙ ХЬАЙБАШ

КПСС ОБКОМЕ

КПСС обкома бюрос могадир 1983—1984 шерашка Iан замалахьа хьайбай продукци дукхагIа яккхараи кийчъярах йолча торонех бокхагIа пайда а ийбеш хьайбаш толаме Iангара дахарах республика хьайбаш леладерашка Надтеречни района хьайбаш леладераша даь кхайкарал.

Горкомаш, КПСС райкомаш, горрайисполкомаш, НГIАССР юрта боахама министерство, кхыйола юртабоахама ведомствaш, совхозийи колхозийи кулгалхой, партийни организацеш декхарийла я Надтеречни района хьайбаш леладераша даьча кхайкарала жоп а луш Iан замалахьа хIара колхозе, совхозе, ферме хьайбай продукци дукхагIа яккхараи кийчъярах мел йолча торонех бокхагIа пайда а ийбейташ хьайбаш толаме Iангара дахара мел эша организаторски массово - политически болх чакхбаккха.

Хьайбаш чулоаттаду кхийнаш, фермайи цехийи оборудовани хаьнахьа Iоппа кийчъе. 1983 шера 1 ноябрь хьатIекхоачаш, Iангара дахара чуоттадеьча дерригача хьайбашта ветеринарни обследовани чакхъяккха. хьайбашта лазараш ца кхетийтара ветеринарно - профилактически мероприятей комплекс е.

Хlара боахаме йол, сенаж, силос, баьца хьоар, кхыдола доакъареш кийчдара планаш кхоачаш а тIехкхоачаш а яра, совлекна а уж Iалашдара, кхы тIа доакъар Iалашдара мел йолча торонех бизза пайда эша беза.

Республиканска газетий редакцешта, НГIАССР телевиденен радиовещанен Пачхьалкхен комитета тIадаллад хьайбаш Iангара доахача шура дукхагIа яккхарах, хьайбашта дийнахьи буси дозал дукхагIа тIакхетийтарах, Iаьсий дукхагIа хилийтарах, хьайбаш ца далийтарах йола партийни комитетий, хьалхалаттача коллективай, къахьегамхой балха дикагIа йола опыт, хьайбаш леладераштa юкъера социалистически яхь вIаштIехьа мишта яьккхай кIоаргга Iома а еш йихха дIайовзийта.

РЕСПУБЛИКА ФЕРМАЙ БЕРРИГАЧА КЪАХЬЕГАМХОШКА НАДТЕРЕЧНИ РАЙОНА ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРАША ДАЬ

КХАЙКАРАЛ

Района къахьегамхоша дерригача советски халкъо а сапна цхьа барт болаш хьаллоац КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Ю. В. Андропова яь Заявлени. Цу доархIамеча документо цIаьхха а хьахьекхер вай Даьхе — дуней тIа машар лоаттбара тешаме лорд а хинна дIаэтталга.

ХIана дуней тIа еттача хьале оаха дош а лу, промышленни комплекса чубоагIа беррига а болхлой тIа а хьех пятилетка кхоалагIча шера, ерригача пятилетка а заданеш кхоачашъяраи тIехкхоачашъяраи кхы а хьинар айдаь къахьегара, хIара балха моттиге организованности порядоки лакха лоаттаяра, пачхьалкхен, къахьегама, производственни дисциплина чIоагIъяра, бехктокхаме ца хеташ шоай болх аьала, бебашха ца хеташ кхоачашбераша хаддаза къовсам лоаттабара, дерригa а низаш оарцагI а даьха къахьегара.

КПСС XXVI съезда, КПСС ЦК майски, ноябрьски (1982 ш.), июньски (1983 ш.) Пленумий решенеш кхоачашъяра, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Ю. В. Андропова яьча Заявленена жоп а луш, пятилетка кхоалагIча шера бетта йола планаш ханал хьалха кхоачаш а яь Надтеречни района хьайбаш леладераша дош лу шурей тхан дакхарaи пачхьалкхента дехкаран йола 1983 шера планаш Сийлахь боккхача Октябра 66 шу дузаш кхоачашъе, хIаьта дулх дакхареи дохкареи планаш 15 декабре кхоачашъе, хьайбаш толаме Iангара даха.

1982 — 1983 шерашка Iан замалахьа хьайбаш Iангара дахарах, хьайбай продукци дукхагIа яккхараи кийчъяран КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС-ей ВЛКСМ ЦК-ай Сийлен грамота района ялара кхы а чIоагIагIа хьинар айдаь, хьайбаш хьатIадоагIача Iай Iангара дахара кхы а доккхагIа дола социалистически декхараш тIаэц района хьайбаш леладераша:

пачхьалкхенга 1500 тоннал кIезигагIа доацаш дулх, 3100 тонн шурей 110 тонн тхан дохка;

Iан замалахьа хIара кхоачача Iаттагара 1700 килограмм шура яккха, соахка яьккхачул 300 килограмм дукхагIа а йолаш;

650-750 граммага кхоачаш хIара дийнахьеи буси дулха кхоачача дозал тIакхетийта, хьакхарчашта — 350—400 граммага кхоачаш;

кийтъеча продукце дикал лакхъе. Пачхьалкхенга 95 процент шура цхьоалагIча сортагIа йоха, лакхерей юкъерей дозал доле долкан дIадалар 75 процентага кхоачаде. 300 килограммал кIезигагIа юкъара дозал доацаш дулха кхоаба дола доахан дулхакомбинате дIадала, хьакхарч — 120-и жа 40-и килограмм. Лакхерча сортагIа мара доаца тха пачхьалкхенна дIа ца дала, доахан ца дойтаро боарам 99 процентага кхачийта, жа — 98, хьакхарч — 97 процентага:

фермай ветеринарно-санитарни хьалаш тоаде, дезбарьераш вIашагIйохке, хьайбаш чу а лоаттадеш кхоабаргдолаш фермай болх вIаштIехьбаккха:

доахан дикагIа дебадара болх холуш тоабе, хIара бIаь Iатта тIехьа 85 Iаьсий кхеде, хIара бIаь хьакха тIехьа — 1300 хурск, хIара бIаь жена тIехьа — 105 Iаьхарг.

1983 — 1984 шерашка хьайбаш Iангара дахара фермаш кийчъергъя 15 октябрь тIаккхоачаш, кхоачам болла доакъар Iалат а даь фермашта юхе хьатIаоаргда, доакъара цехаша хаддаза болх бергбола хьалаш вIаштIехьдоахаргде, мел эша пайдане хIамаш юкъейоагIаш хулийтаргъя хьайбай рацион.

1984 шера 1 январь тIаккхоачаш тхога хургда: план 7800 йолаш 10000 бежан, царех 2500 етт; план 45000 йолаш 50000 жа; план 4000 йолаш 5000 хьакха. 1983—1984 шерашка Iа дIадоалаш совхозий фермашка хургда 11000 бежан, 1983 шера 1 июле хинначул 1760 дукхагIа; 65000 жа, соахка хинначул 4500 корта дукхагIа; 6000 хьакха, 1983 шера цхьоалагIча июле хинначул 1000 корта дукхагIа.

Оаха, Надтеречни района хьайбаш леладеча фермай болхлоша, 1982 — 1983 шерашка хьайбаш Iангара дахара итогаш йийце а йийца. 1983 — 1984 шерашка хьайбаш толаме Iангара дахара керда социалистически декхараш тIа а ийца Нохч-ГIалгIайчен беррига хьайбаш леладерашка кхайкарал ду хьайбай продукце дерригa тайпаш хьадарах из пачхьалкхенга дохкарах, доахан Iангара дахара соахка хиннача боарамал тIехдовла, хьайбай продукци яккхараи кийчъяраи торонех ма хулла дукхагIа пайда ийбе, карарча пятилетка планаш, Кхачан программа заданеш толаме кхоачашъяра дерригa низаш оарцагIдаха.

Кхайкарал дийца а дийца тIаийцад райони хьалхалаттача хьайбаш леладерий совещане.

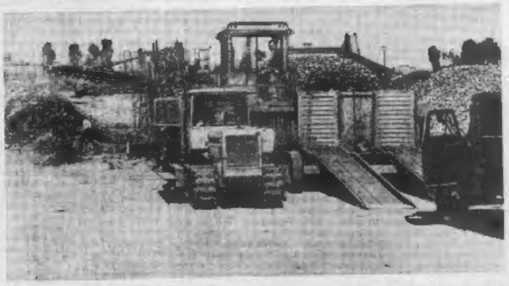

Геттара дика хьуьнаш хьебаб республика свеклаш леладерна карарча шера. ХIаьэ чуйлнов уж чуэаш боахи Шалински, Гудермески, Ачхой-Мартановски, Урус-Мартановски, кхыча районий кхаш леладераш. Чуйнна яьха шекара свеклаш йоаргйоацаш, шийа хаппахьа, уж чакхйоахача заводе дIаийхьийта езизга дика кхетаду свеклаш леладераша. уж дIаккухьача водителаша. Укх деношка Аргуне болхача новкъашка го йиш я цхьаннена тIехьа шоллагIа йолаш шекара свеклаш яйца йолха машинаш.

Дукхийи бехктокхамеи декхараш латт Аргунски шекар доаккхача завода къахьегамхошта хьалхашка а. Хаддаза машинаша районашкара хьаьхкхьа шекара свеклаш сихха чактахара дееш болх дар. Дукха ца доьттаеш сиха Iойоассаю машинаш, цуа тIехьаьгIа шекара свеклаш транспортераша дIайохьуйт пехе. Укхаза а дерригa кийча да уж гой ца еш сихагIа чактъяхара, хIалхьа боахама эша шекар дукхагIа а дикагIча сортагIа а хьадаккхара.

Шоаш вийи хьинари ца кходеш къахьег производстве хьалхе латтача Махмудов Хьамзата кулгалдеча № 1 йолча смена коллектив. ЦаIи ахи-шиъ смении норма кхоачашъеш къахьегаш ба смена болхлой. Дукха тIехьа ца бусаш болх бу Течиев Iаьла, Стангович Александр верте латтача отделий болхлоша а. ХIаьта шекара свекла чувоьха дика хьалха йоьдучу гойтаракхарна машинист Бугачнев Садовази. Дика масал теш цо шиа новкъосташа.

Хьинаре къахьегарах болкха толам баккха аьттув баьнаб завода коллективава. Шекара свеклай хIара тоннагIа 800 килограмм шекар доакка заводхоша. ХIаналехьа заводо чуийцача 100 эзар тоннах 37473 тонн шекарa свекла чакхъяьккха аьнна. ДIабахача сентябрь бетта планагIа 1180 тонн шекар даккха дезача кIаназлехьа хьа а даьккха пачхьалкхента кIаденнад 2,6 эзар тоннал дукхагIа дар, е вешта аьлча, шоаза дукхагIа кхоачашъяьй заводхоша бетта план.

— Октябрь бетта а ниттта дика къахьега дарьхIа я тха завода коллектив, — ахаш дувц завода директора Аушев Абоазита — Цу гIулакха мел эша торонаш йолаш я тха. Дог тийша да тхо тхоашта хьа мел ена шекара свеклаш, иштта хенал дикка хьалха а дуллаш, оахоша чакхйоахаргхиларах. На хургда мехка Кхачан программа кхоачашъеча оаха юкъехьоргдола даькъа. Дерригa а дерзда оаха республика къахьегамхошта кхоачамболлаш шекар хилийтара.

Р. ХАДИСОВ.

СУРТАШ ТIА: 1. ДикагIа вола машинист С. Бугачиев. 2. Сиxденнача бедарца чуеш латт заводе шекара свеклаш.

З. АМЛИЕВА сурташ.

ПОЛИТДЕШАРА ХЬАЛХАРЧА ЗАНЯТЕШКАРА

КОРТА БОЛАШ КЪАМАЬЛ ХИЛАР

Сентябрь бетта 24 дийнахьа чакхдаьлар пропагандиста де. Цу дийнахьа КПСС Назрановски райкома заседаней зале гулбелар района предприятешкара, учреждешкара дешарагIа бола пропагандисташ. Царна хьалхашка къамаел дир парте райкома пропаганди агитацен отдела заведующе Н. М. Муцольгова. Цо дийцар партийни, комсомольски, экономически дешара 1982 — 1983 шера итогех, кердача 1983 — 1984 дешара шера де дезарех.

Докладчико белгалдаьккхар, политически а экономически а дешаре нийсдеша кхочамбоецараш укх дешара шера уж дIадахара де дерхIараш. Ледарлонаш хиннай, бакъда, толамаш-м дукхагIа хиннад. Царна тешал ду дикагIа болча пропагандисташта деннача совгIаташа. Шоай балха опытех, дагалаттача уйлаех дийцар пропагандисташа Х. Тамасханова — ГI. Ахриев цIерагIча «Электроинструмент» завода кертерча инженера, Ю. Арапиева — СГПТУ-14 директора, А. Гойгова — ВЛКСМ Назрановски райкома шоллагIча секретара, иштта кхычар а.

Чакхдаьннача дешара шера дика толамаш дахарах КПСС Нохч-ГIалгIай обкома Сийлен грамоташ елар пропагандисташта Ю. Арапиева, «Назрановский» совхоза парткома секретара У. Мисаурова сурт КПСС Нохч-ГIалгIай обкома политпроса Цlен Сийлен улла тIа доалл.

Карарча шера 3 октябре болх бе йолаелай марксизма - ленинизма лардий 22, Iилман коммунизма 10, партийни, боахама, идеологически актива 45 школаш. Цига дешаш ва 877 саг. Пропаганда масс [illegible] ганда массови формай 30 школе шоай знанеш лакхъеш ва 832 саг. Цу школашка керттерча дакъе Iомаду КПСС истори, политэкономи, марксистско - ленински философе лардаш. Iилман атеизм, КПСС исторически опыт...

Экономически дешара системе болх беш я 102 школа, царех 94 коммунистически къахьегама. 3082 саг юкъеозаш. Укхаза Iомаергъя курсаш: «Iилма-техническе прогресси экономикей», «Кхомбер — коммунистически самал».

Хьалдача экономика 7 школе «Кхомбу экономика» яха курс Iомаеш хургва 150 саг.

Дика дIадоладелар политически сердалон сете керда дешара шу. Оргаотта дийнахьа хинна хьалхарча занятешка хилар партийни советски органий бехктокхаме болхлой. Дика чакхъяьлар хьалхара занятн ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» заводе, райпо, СГПТУ-14, иштта кхычахьа. ЛадувгIараш Iомаве болабеннаб укх темах йола курс «КПСС исторически опыт». хьалхара занятн яр «Идеологически болх — ерригача парте а хIара коммуниста а гIулакх» яхаш. «Электроинструмент» заводе шийн хьалхарча дIайолаьча занятe пропагандиста нов. Тамасханова юхххьанцара дош аьнначул тIехьагIа, къамаьлаш дир коммунисташа Оздоев Руслана, Арчаков Ахьмада, Муталиев Бек-Хана. Цар дийцар мела лоархIаме декхараш оттадаьд коммунисташта хьалхашка КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленумо. Оздоева белгалдаьккхар вай парте политика — из машара политика хилар. «Аз хIара мутIара, деша чIогIа тергам тIебохийташ йийшар, — аьлар цо, — КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоства Ю. В. Андропова яь Заявлени. Цу тIара хIара цIала машарах дог лазаш, цунах волча йоахонах йозая я. Рейган, цун гонахьара гIоз чIогIа корлагIа баьнна хьува герз Iоадеш, дуне эккхийта гIерташ. Цар тергалдаш адамленна эшар, цув кхаштдар. ТIакха нака эшар — машар».

Трикотажни фабрике хинна занятн хьайийлла пропагандиста Н. Бондарьковас. Цо ладувгIараштa дийцар вай мехка кхетама болх тоабара парте йоккха программа хьаоттаяь хиларах кхетама болх коллективе тоабе безаш болга. КПСС чурча а арахьарча а политиках, машара тIехь лоаттабеча къовсамах.

«Назрановский» совхоза пропагандиста А. Газдиева хьалхарча занятe даь къамаьла хетадаь дар парте идеологически политиках, цу дакъе боахаме беш бола болх хьалхашка латтача декхараша айхха букъара. Шийн болх дIаболабир парте райкомерча къонача коммуниста школас а. ЛадувгIараштa хьалхашка къамаьл дир парте райкома орготдела заведующе Ю. Ваггиева.

И. ВЫШЕГУРОВ,
КПСС Назрановски райкома политпроса кабинета заведующи.

КХЕТАМА БАЛХА ЛОАРХIАМ БЕШ

«Малгобекнефть» НГДУ партийни дешара системе укх шера болх беш я марксизма-ленинизма лардий—6, Iилман коммунизма — 5, хьалдача экономика — 6, коммунистически къахьегама 24 школа. Политически, экономически дешара системе дешаш хургва 800 совгIа мехкдаьттахо.

Дика чакхъяьлар хьалхара занятеш политически а экономически а дешара школашка. Цар тема яр «Идеологически болх — ерригача парте, хIара коммуниста гIулакх». Занятешка даакъа лоацаш бар управлене парткома членаш. ЛадувгIараш дика кхетаргболаш тема йоашхеш, из управлене коллектива хьалхашка латтача бехктокхамеча декхарашца къовзаш къаьгга масалаш кхувлаш дIайихьар занятеш пропагандисташа Балаев Муталиев Салмана, Матвеев Константина, Погоров ИбрахьIама. Цар дийцар ладувгIараштa мел бехктокхаме декхараш оттадаьд коммунисташта хьалхашка КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленумо. Цун решенеша дIа ма дахха лаьца эргбоахаш тоабе беза идеологически болх. Цу гIулакха хаддаза йоакхо е декхарийла ба беррига коммунисташ. Занятей тема Iомаеш хьинаре даакъа лаьцар дукхагIа болча ладувгIарашца. Цар белгалдаьккхар ер зама Iалаьмате бехктокхаме йолга, хIана аьлча, империалисташ чIогIа ворзагIбаьнна хьува дуне эккхийта гIерташ. Iоадеш латт герз, са яа лоIаш аьллиташ дувц Советски Союзах. Цудухьа такхан вIалла къамаьл доагаш лоархIаме да идеологически болх дерттIа вIаштIехьдаккхар. ЛадувгIараша дийцар цу хьакъехьа де дезарех.

А. БАСИЕВ.

ВАЙНА МАШАР ЭШ

Кагирхоша къоабалду

...Ше ахаш йоаккхача кхоэтткъея ике шера Советски пачхьалкхе дукхача тохкамех толаме чакхйийнвай, цу дакъе бирсачарех а. ТIакха вай пачхьалкхе екъа, цув кортамункъале дIаяккха, вай строй эшае гIертараш исторе кхалаж тIа ахка бисаб. ХIаьта кхетаде доагIеча массане дIакхетадеча бакъахьа дар аьнна хет вай мехка кхерамале, тхоай доттагIий кхерамале, моллатIа хьалаш тIаотте а. тхо лорае могаргдолаш хилар...

Цу дешаша чIогIа дог тохадалийтар тха коллективерча беррегача комсомольций, кагирхой.

Советски кагирхой даим хинаб шоай социалистически Даьхенна мутIахьа. синош кходаьдац цув кортамукъален бахьан, дерригa дьйд из низ болашагIа. ЙIаьхегIа хилийтара. Цунна дукха тешалаш да исторе чухь. Керда, бехктокхаметIа дола декхараш уттаду тхона, кагирхошта хьалхашка КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Ю. В. Андропова яьча Заявлено тIа. Советски кагирхой кхы а дикагIа къахьега тIахьех бокхха лоархIам болча цу документо.

Тха треста коллективо шийн къахьегама толамашца доагIаш дола жоп лу Заявлене чуловцамо дIадехачох. США империалисташа дуьхьале а еш хьалъеш йолча Уренгой — Помары — Ужгород яхача мехкдаьттагазопровода системе чуйоагIаш йола массехк газовни мехкдаьттен проводаш ханал хьалха хьал а яь эксплуатаце дIаевнай оаха. Ца[illegible] юкъе я 57 километр йIаьха йола Новопсков — Аксай — Моздок, 15 километр йIаьха йола Эльхотово — Чикола, 104 километр йIаьха йола Казимагомед — Моздок яха газопроводаш. кхыйола объекташ.

М. ОЗДОЕВА.
«Грозтрубопроводстрой» треста производственни отдела инженер, комсомольски организаце секретара заместитель.

Вай кхераде атта дац

...— ТIом. Цу унзарча дешa маIан геттара дика дайзад сона, оакхарай хьисале тийлача балхах, дерригача халкъашта вотащ IотIабеттеш, царех шоай вассалаш а баь дерригача дуненна доал де тIийрта фашисташ чухьеIалаьмате къиза, цхьаккха къахетам боацаш боабара цар хача хана. Варвараша санна советски нах. Ханал хьалха кIайденнад са ниясархой кортош.

Сийлахь - боккхача Даймехка тIема ветерана, заготовителa Цацаев Iаббаса нигта къамаьл а деш дIайоладелар укх деношка «Чечингтрикотажбыт» объединенепа чуйоагIача «Пушинка» яхача ателье хинна КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Ю. В. Андропова укх деношка яьча Заявленена хетаяь йола митинг.

Митинге даакъа лоацаш хилар бIаь гарга хIамаш тегараш, инженерно - технически балхахой. гIулакхера нах.

Митинге къамаьлаш дир цеха начальника Коваленко Нина Ивановнас, инженера-диспетчера Хасуев Рамзана, комсомольски организаце секретара Инаркаева Мартас, пазата баракъаш деча Тантаева Яхас. Цар къамаьлашa къаьгга хьахьекхар советски наха машар безалга, тIом ца хилийтара цар дерригa а низаш оарцагIдоахаргдолга, дерригача дуней халкъашта кувр а тилла доал да гIертача США кулгалхоша леладеча милитаристски, дерригa халкъашта гоама хетача гIулакхашта шоаш раьза а доацаш, массане «АК» яхилга. Советски правительствай Коммунистически партеи чурча а арахьарча а политикана мутIахьа хилар.

Ядерни герз Европе Iоа а деш НАТО яхача блока «кераша» дерхIар машар бехача наха чехдоалийтаргдоацилга хьаккайкадир митинге. Болхлоша дош делар шоай къахьегамца, Даьхенна мутIахьа хиларца, из кхы йIаьхегIа, кхо болашагIа хилийтара шоаш дерригa а дергхиларах.

А. СУРХОЕВ.

Кхоана — СССР Конституце Ди

ХАЛКЪА ПАРГIАТО ЕННА ЗАКОН

Йоккха дог хьоаста событи, вай мехка чlоагlденна дlаьттача халкъа lаьдала коталон символ санна белгалдоаккх советски наха СССР Конституци тlайнца ялх шу дизар.

Хано теша а вещ хьагойт, керда Конституци чlоагlа бахара юкъе даха хилар из йелаш, дахаш, болх беш хилар, цун хlара статья, хlара положени массе моттиге а хlара денна а кхоачашдеш я паччахьалкхен органийи гlуллакхаш тlарча наьхен практике, берригача гражданашца.

Из дерригa диза а къаьгга а гучадоал советски наьха хьаьддача гlуллакхашка, социалистически демократи дlахо дегlаухаш а кlоарглуш а хиларца, къахьегамхой паччахьалкхен а общественни а гlуллакхашта доал дара тlатlа шерагlа а хьшарегlа юкъеувзарца.

«Дерригa lаьдал халкъа кара да СССР-е». Из конституционни положени теша а вещ, бакъдь вай паччахьалкхен политически кlийле йолча халкъа депутатий Советий составо. 1982 шера 20 июне хоржамаш долаш моттигерча Советe хержар 2,3 миллион депутат, царех 1,6 миллион саг е 69 процент соагlа ба болхлойи колхозхойи. Нохч Гlалгlай АССР моттигерча Советий депутаталла хержав 9820 саг, царех 6963 саг болхлойи колхозхойи ба.

Халкъа депутатий моттигерча Советашка хержаб ерригача классайи социальни группайи, дерригача доккхийча а-кагийча къамий вахалаш.

СССР Лакхехьарча Совете 1500 депутат ва. Царех ахаш соагlа бараш — болхлойи колхозхойи. Дукха ба интеллигенташ, партен паччахьалкхенин цlи хеза деятелаш, общественни организацей вахалаш, тlемa гlуллакхаш тlара нах. Хlаьта американцашка шоаш а «бlаьхийча наьха клуб» олаш йолча США конгрессе, цхьаккха а вац болхло — конгрессмен. Йоалаьча даннеша, теша а вещ, дувц социалистически демократи буржуазнийчоа хlама а тара цахилерах. «Демократи» ахача деша ший маlан халкъа lаьдал яхилга ма дий. Вай мехка къахьегама халкъ да мехка доал дер, хlаьта капитали дуней тlа — lаьдал бlаьхий барийи царна гlуллакх дерийи бе доал.

Хьалхара советски Конституци оттадаьдар В. И. Ленина ше дааньа а лоацаш. хlаьта тlайнцадар 1918 шера 10 июле пхелагlча Ерригроссийска Советий съездо. Кьоначa Советски паччахьалкхенна lалаьмате боккхача лоархаме хилар из событи. Паччахьа Россе Конституш вlалла хиннa а мича хиннад. Цу хано хиннa керттера закон дар паччахьа лоlами цунна дайшари.

РСФСР Конституце исторически лоархlамах дувцаш 1918 шера В. И. Ленина аьннад, цхьанна а буржуазни паччахьалкхено дела йиш яц. Советски Конституце луш дар.

1922 шера халкъий вlашагlхетара болам чlоагlа болабаларегlа Советски Социалистически Республикай Союз хьайар. Из яр пролетарски интернационализмах, капиталистически лоала кlалхара даьннaчен цхьатарра бакъонаш йолчен суверенни халкъий вошалах, доттагlалах йолча ленински идей котало. Уж толамаш, СССР Конституце тlа дlатlа а яздь. чlоагlдир 1924 шера, 1936 шу хьатlакхоачаш мехка социально-экономически общественно-политически вахаре овлангара хувцамаш хилар; дlаьхаар эксплуататорски классаши частни доалахьен, хьаьяр социализма кlийленаш. Цу дерригe дlадийхар 1936 шера 5 декабре Советий бархlагlча чрезвычайни съездо тlайнца а 40 шера даьха а кхоалагlа дола СССР Конституци хьаделга.

Цу юкъа йоазаргйоалаш хувцаенияр мехка экономике, хьадаьдар материальни хьал дикка айдара, къахьегама хьалаши быти тоаяра, образовани культурен лакхьлра, нах массе оагlора дегlаболабара эша хьалаш. Чlоагlъелар болхлой класса, колхозни ахархой, халкъа интеллигенце союз, хьахилар общество морально-политически цхьоагlо; пролетарната диктатура хьисапе хьахиначa Советски паччахьалкхенах дерригача халкъа паччахьалкхе хилар. Карагlдийннaча эггара лоархlамегlча хlамаех цаl а советски общественни строя бокъонца йоли демократически хьисап хьагойташ дола хlама а хилар, юридически даь ца lеш, фактически а къамий бокъонаш цхьатарра хулга lалаццдарах. «Вай еннай дерригача эрсех доацача къамашта, — яьхад В. И. Ленина, — цар шоай доалахьара республикаш, е автономни областаш». Дерригача доакъошка бокъонаш цхьатарра хилар, цу даькъе паччахьалкхен строительстве а, лерхlар В. И. Ленина халкъашта юкъе тешам хилара эша хьалхара хьал.

Чакхдаьннaча шера торжественно белгалдаьккхар вай республика къахьегамхоша Нохч - Гlалгlайчен автономе 60 шу дизар. Революци хилалехьа паччахьа Россе тlехьайнса йист хиннaча вай республикага, кхы йолча автономешка а санна, кхаьчар ший паччахьалкхал, ший Конституци, Лакхехьара Совет, правительство. Нохч - Гlалгlай АССР хьалхара Конституци тlайнцар 1937 шера 22 июле республика Советий кхоалагlча Чрезвычайни съездe. Из документ lалаьмате боккхача лоархlаме хилар нохчийи гlалгlайи халкъий паччахьалкхал дегlахара.

Цу юкъа доккхий хувцамаш хиннад мехка чурча вахаре меттел, дерригача дуней социально-экономически сиба та а, лакхденнад дуней халкъашта юкъерча арене вай мехка сий. Цу дерригe дlадийхар дильлагlа дола — СССР Конституци хьаделга, из тlайнцар 1977 шера 7 октябре.

Хlара Советски Конституце хьагойтар социализм хьальлра хаьддача юкъа белглонаш, царех хlаранех хулар паччахьалкхали демократин лакхерча стадега йоалаш дегlаахара лагlа.

1977 шера Конституце чlоагlдир вай мехко коммунизмага бодаш баьккхача мула гlай — СССР детlаена социалистически общество хьалъяь хилар.

Цхьабакъда, карагlдийнараш чlоагlдаь lац Конституци. Цо белгалйоах програмни положенеш, социалистически строй эрглаьккха тоаяра керттера лостамаш хьагойт, хlанзарча этапе чурча а дуней халкъашта юкъерча а вахара дерригача доакъошкара дерригача халкъа паччахьалкхен хьадда дола декхараш къоастаду. Паччахьалкхен керттерча законах союзни автономни республикай конституцеш оттадара а тlайндара а лард хиннай. 1978 шера 26 мае вай республикано Лакхехьарча Совета аргlанара йоацача бархlагlча сессе тlайндар Нохч-Гlалгlай АССР керда Конституци.

Кердача Конституце положенеш чакхъяхаро хьадаьд берригача паччахьалкхени боахамeн болх, lаьдала органийи управлени, хlаьта эггара хьалха халкъа депутатий Советий болх дикка уаздара эша хьалаш. Дикка лакхденнад вай политически системa кхыча звеньяй, цу даькъе профсоюзаши комсомоли санна йолча къахьегамхой массони организацей хьинар а. Кердача Керттерча Законо йиш хилийтай миллионаш болча къахьегамхой экономика дечa доала, паччахьалкхен аппарата балха тlахьожам лоаттабара кхы шерагlа юкъебаха.

Дикка моттиг лоац 1977 шера тlайнцача Конституце тlа гражданий бокъонашeи паргlатонашeи. Йоккхий а гумани а я уж бокъонаши паргlатонаши. Иштта кертагlдаккха деза. СССР керттерча Законо, советски гражданий бокъонаши паргlатонаши дlакхайкаль ца lеш, дегlаенача социализма экономически, политически, идеологически, юридически отношеней ерригача системаца уж бокъонца кхоачашъелга lалашдергхилара а гаранти луш хилар. Духхьала уж отношенеш я хlара советски сага къахьегара бокъо, дешара бокъо, социальни lалашон бокъо, салаlара бокъо, кхьяраш lалашъераш. Адамлен исторе чухь духхьашка социализмо духхьала дlакхайкадь ца lеш, бокъонца долаш дола хlама а даь дlоттадаьд саг социальни къамаяи lоткъама ерригача формаех паргlата ваккхар.

Кхетадеш да, гражданашта шерра бокъонаш паргlатонаш лур цхьанна бесса а анархе, цхьанкха доазув доаца паргlато, «сай хьаштдер ду аз» ахача принципах дола вахар хилийта йиш йоацаш хилар. Саг общество вах, цудухьа из декхарийла ва кхыболча наьха, организацей, ерригачa общества хьашташ лоархlаш хила. Лелара, вахара паргlато доазув доацаш яц. Цун ший гом ба.

Цудухьа наьдаьд Керттерча Закона 59-ча статья тlа, хlара гражданин декхарийла ва Конституции советски законашa кхоачашдe, социалистически общежите правилаш лархlа. СССР гражданина цlера сий лакха лоаттадe.

Социализма идейни моастагlий гlерт вай мехка дисциплина чlоагlъяра, правопорядок лорадира, закон чlоагlдара деча гlуллакхий маlан нахага харцахьа кхетадайта. Царна бакъахьа хетар, вай демократе чулоацам аллха цхьан паргlатонах латташ хилча, гражданашта цхьаккха декхар тlа а ца дуллаш, бокъонаш теларал соагlа цо уж цхьанна хlаманна бехктонхаме ца беш хилча. Амма из хlама цlаккха хинна а дац е хила йиш йолаш а дац. Хlана аьлча, цунах хургьяр социализмаца вlалла тарьала йиш йоацача анархе господство.

Саг, гражданий бокъонаш массе оагlорахьара дегlакхуаларa деша йоакхо а еш. Коммунистически партен Советски паччахьалкхенон цунца цхьана, боагlаш бола терхам тlабохийт общественни дисциплина чlоагlъяра проблемашта, берригача гражданашца общественна хьалхашкара шоай декхараш кхоачашдайтара. Дисциплинаех чlоагlа общественни порядок ца хилча демократи чакхйоакхалургъяц. Духхьала хlара гражданино ший декхараш кхоачашдар бехктохаме а хеташ леладарах, цо халкъа хьашташ чlоагlа лархlарах мара хила йиш яц социалистически демократе принципаш йиза чакхъяхара, наха бокъонца йола паргlато хилийтара эша база.

Цу хьакъехьа цlаьхха а къаьгга, хоадам боллаш аьннад КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) июньски (1983 ш.) Пленумий решенеш тlа. дисциплина чlоагlъярах долча партен правительствай социалаш тlа.

Советски гражданий эггара керттерча конституционни декхарех цаl да хьаьнала къахьегара декхар. коммунизма хьальяра юкъерча гlуллакха юкъе шийтара доагlа даакъа лацар. Къахьегам ба вай мехка сага маьха керттера бустам. Цхьабакъда, хlанз а нийслуш ба вай общество шоай декхараш кхоачашделга тесса леладеш бола нах. Цар даакъа лоцац общественна пайдана болча къахьегама юкъе, ше чухьоцдар совдаккха гlерт, юхалуш хlама а доацаш. Халкъо ала бокъо а йолаш тунеядцаш оал царех, хlаьта царца тlагlертга къовсам лоаттабелга дlа а дех.

Конституце тlадиллад цхьаькха лоархlаме декхар а — социалистически Даьхе лорадр. Советски нах цкъа гойта lийнабац дерригача дунега шоай Даьхен паргlатон мукъален лораеча, дуней машар котбоаккхача девала а майрала а масал.

Из санна массане дего къоабалдеш а кхетадеш а да социалистически доалахьен кхоибара, халкъа рузкъа лорадара. массанахьа а доллача хlаманна а хьурматлара режим лоаттаяра декхар.

Вай социалистически паччахьалкхен историна чухь шортта да советски наха шоай граждански декхар дика кхетадеш хилар хьагойташ дола къаьгта масалаш. Уж да хьалхара пятилеткаш кхоачашъярашта карагlдийнна къахьегама гlуллакхаш, фашизмана духьала лийтараша фронташка гойта майрали депали, сибирски-аренашкара пелина кароерзальрашта карагlдийннараш.

Нохч - Гlалгlай АССР къахьегамхой вай мехкарча дерригача халкъашца цхьана дика наьча къахьегама совгlаташца наькъавоалл Советски Конституце Денига. Бlаьш йолча бригадаша, участкаша, цехаша, заводаш болча производстве хьалха латтараша рапорташ тийннад цу лlей сийна тlайндаь социалистически декхараш кхоачашдарах.

СССР керда Конституци тlайнца ялх шу дизар белгалдоаккхаш шоашта карагlдийннарашта итогаш еш советски нах кхы а чlоагlагlа кхоталу шоай Коммунистически партена гонахьа, шоай берригa низ оарцагlбоах. хьалхашка оттадаь доккхий декхараш кхоачашдара.

Н. ПРАВЕНЬКИН.
Нохч - Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь.

БОЧАЧА МОТТИГИЙ — ЙОАККХО

СССР Конституцин 68 статья тlа аьннад: «Исторически памятникаш кхыйола культурин маьхалонаш меттаоттаяра деша йоакхо яр — СССР гражданий декхарш цар дийзадаргдоацари».

Тахан советски халкъа карагlдувлараш Сийлахь - боккхача Октябра дlадоладаь гlуллакх дlахо дахьар да. Къовсамен коталонийн никъ ба 66 шера вай мехко хьабенар. Атта хиннабац из, амма турпален сийлени гlуллакхий никъ ба. Адамлена цlаккха а дицлургдац советски наха карагlдийнна исторически гlуллакхаш.

1917 шера Октябре дlадоладенначa советски общества исторе хьадаьд дерригача дуненна исторически лоархlам болаш дола памятникаш. Уж да 1905—1907 шерашка хиннaча революце, Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце, граждански Сийлахь - боккхача Даймехкен тlемий памятникаши памятни знакаши, хlаьта иштта къахьегама сийлен памятникаш.

Уж памятникаш дерригача вай халкъа доалахь а да, хlаьта советски наха доккхийа деш а да. Цунца цхьан уж да советски наха коммунистически кхетам баlара, советски строех, социализмах долча баькъдолчоа пропаганда яра йола средство.

Советски общества исторен культурай памятникаш чlоагlа лорадора, идейно-политически, нравственни, къахьегама, эстетически кхетам балара царех эффективно пайда ийбар дерригача халкъа декхар да. Бокъонца из маlан долаш я советски Конституце статья.

Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце, граждански Сийлахь - боккхача Даймехкен тlемий событех, кхыдолча хlамаех дувцаш дола 200 гарта историно - революционни сийлен памятники да вай республике.

...1905 шера 9 январе Петербурге цlий lодахийта хиларах, бола хоаи, центральни Россерчен иштта тайп-тайпара къамаш дакъа а цун йистошкарчен къахьегамхошта а санна, чlоагlа lаткъа а lаьткъар эгlаз а бигар Нохч - Гlалгlайчен къахьегамхой. Революционни къовсам чlоагlа хьайра Грозне 1905 шера январь-февраль бетташка «Алхвердов К°» яхаш хиннaча фирма промыслашка забастовкаш а хулаш.

1907 шера Къаьнача промысловой районе «Шпис» олаш хиннaча фирма участке Терски областа ханна болча инарал - губернатора приказах «общественни сатем телхабеш ба» аьнна 7 болхло лаьцар. Цо хьоабир промысла болхлой. Хьагулбеннaча болхлоша шоаш цу гlуллакха духьала хилар дlакойташ полице здаенa хьалхашка митинг йир. Лийца болхлой мукъабоалийтияга дlа а дехаш. Полицейскеша ялларгlа тоааш йолайир болхлошта. 11 саг вийра, 3 сага човнаш йир. Первомайски яхача станце хlанз а долаш да цига боаба Андреев, Ляховский, Ковалев дlабехка каш. 1977 шу долаллалца аьлла памятник дагlар цу каш тlа. 1977 шера Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дулаш из событи лоархlаме хинна хилар белгалдаккхара а реакцена духьала латташ байнарий сий дара а Цхьоалагlча Мая цlерагlча колхоза кулгалхоша керда обелиск эгlар цига.

Нохч - Гlалгlайчен автономе 60 шуя из ший лоlамегlа Россена юкъелха 200 шуй дузам «Старогрознефть» управлене реконструкци йир болхлошта тоаш техача моттиге эгlача къахьача обелиска. Обелиск эгlа Старопромысловски районе 3-ча больницана гаьна йоацача моттиге. Цхьоалагlча Мая цlерагlча колхово а «Старогрознефть» а кулгалхоша дика йоакхо яьй, наха сий деш йола моттигаш тоа а яь.

Дукха я республике граждански тlемаца ювзаенна йола наха лоархlа моттигаш. 1918 шера 17 марта Пятигорске Тиркаца бахача къахьегамхой съезде дlакхайкадир Тийрка йисте Советски lаьдал оттар. 1918 шера 23—29 мае город Грозне хилар Тиркаца бахача халкъий III съезд. Цун ден повестка тlа аьтта керттера дешаш дар лаьттахи Терски республика цlе Эскар вlашагlдолларах дола дешаш. Тийркаца бахача халкъий III съезда решенеша корзагlъйаккхар контрреволюци.

1918 шера 11 августа болабелар Грозне бlаь дийнахьа лаьтта тlом. Из яр Терски республика хиннaча граждански тlемa керттера событи.

Цу событей сийна хьалдегlад памятникаш, обелискаш, памятни знакаш. Исторически зданеш белгалъяьй мемориальни улгашца. Дерригаш а 70 совгlа да уж вай республике граждански тlема дана хетадаь.

1973 шера лоархlаме событи хилар республика вахаре. Халкъий доттагlала цlерагlча майда тlа урагlдахад эрсий, нохчий, гlалгlай халкъий турпалашта Н. Гикалова, А. Шерипова, Гl. Ахриева дегlа памятник.

100 дийнахьарча лаьтта тlем тlа байнарашта дегlа памятникаш, уж вежарий саина цхьан дlабийхка нацаьмаш долча Комсомольски сквере, Павла Мусорова цlерагlча майда тlа дагlа, обелиск. Эгlа 100 дийнахьа лаьттача тlем тlа байнараш боахкача Грознерча Н. К. Крупская цlерагlча культура Дворецa юххерча каша тlа.

ХI Цlеча Эскара тlемахошта дегlа памятникаш да Шелковски, Наурски, Сунженски районашка, цlеча партизаний памятники дагlа lаьлаха - Юртарча. 700 гарта партизани хьабараши боахкача цу юртарча кашa[illegible].

«Барбаросса» яхаш хиннaча гитлеровски плана пунктех цаl гроаненски мехкдаьтта доалла районаш дlалувцара хеталь яр. Малгобеки Моздоки лораяьраш майрен денал долаши хиларгlа немций Грознена тlакхачанзар. Тlаккха города фугасни цlи лотаюи бомбаш чуетта йолаелар фашистски самолеташ. Цар лотаь Заводской районе хиннa резервуарни парк 5 дийнахьа яьгар. Пожарникаш, города къахьегамхой, комсомольцаш, кагирхой майра духьала эттар цlера форда. Пхе дийнахьан лхе буси йоайир 900 моттиге яьниа хинна цlи. Из йоагийташ кlалхараьхар мехкдаьтта лаьтта моттигаш, установкаш, бензопаркаш. Сийлахь-боккха Даймехка Тlема шерашка цlи йоаеш байнарашта дегlа памятники (скульптор Р. Мамилов) дагlа Заводской районе. Цига байнарашта юкъе ба Григорий Рудь. Семен Перепелица, Филипп Коробейников, 17 шу даьнна хиннa боец-доброволец Шура Никитенко. Дерригаш а 100 да вай республике Сийлахь - боккха Даймехка тlема хана хетадаь памятник. Уж да Малгlобике, Грозне, Наурски, Сунженски, Ачхой - Мартана районашка. Хlара памятника шишший шеф ва хьо[illegible].

Памятникашта юхе чакхдоах пионере, комсомоле дlаэцарне дувзадениа дола гlуллакхаш. Дезача деношка ухаш хул пионерски сбораш. Цу гlуллакхаша воакъостал ду кхувшбоагlарашта уж коммунистически мораль йолаш, патриотизм йоаллаш, Даьхе дукха езаш, уйлаш интернациональни йолаш хургболаш кхетам бала.

Историко - революционни памятникел совгlа дукха да вай республике юкъерча бlаьшерений архитектура памятникаш.
Ала бокъо а йолаш «Гlалай мохк» оал Нохч - Гlалгlайченах.

Сенах латт юкъерча бlаьшерений архитектура?

Цунна чуйоагlа 29—30 метр лакха вlовнаши гlалаши, нах текъа кхача моттигашка хьаь гlалигаш, храмаш. Ерригаш а 300 гарга я уж республике. Дукхагlа яраш Оарга, Эса, lарихе чlожашка. Ведана районе, Кезена, lама районе я уж. Советски Наьсарен районий памятникий кlийлен тlа хьальй тlехь ткхов а боацаш йоле Аргунский Джейрахский историко - архитектурни музейш - заповедникаш.

Чlоагlа теркам тlаухийт партен правительствай халкъа исторически тlехьале лораяра. Шер-шера хьахец реставрационни балхаш дара эша средстваш. Духхьала тlехьарча 7 шера дlаляхийтад вай республике архитектура памятникашта реставраци ярга 300 эзар совгlа сом. Реставраци яьй Ведана района Хой яхача юртарча Наьсарен районерча Аьран, Льяж - юрташкарча архитектурни комплексашта, Маьт-Лоам тlара нах текъа яхача моттиге дегlача цlенна, кхьча гlирсашта.

СССР Конституце статьяи «Исторен культурай памятникаш меттаоттадерах долча» законой цlенхаштта дlадех цар йоакхо яр. Масала. Наьсарен районерча Олгатlа яхача юрта бахача наха йоха а яь дlаьльаьр Аьрзерча комплексана гонехьа яь аьшна карт. ВООПИК Нохч - Гlалгlай отделене прокурорага ала дийзар къоал даьраш бехктокхаме оза аьнна. Из бакъаа долаш ши бlаь метр йlаьха карт юкайир. Из йоха а яь дlаехьараштa тalаза дир.

Ала дезаш да, цу тайпара хlама кхы де хlама доацаш хилча мара деш ца хилар. Цудухьа каст-каста бу тха общества бахача наха юкъе уж СССР Конституце 68 статья чулоацамах а «Исторен культурен памятникаш лорадарахи царех пайда ийбарахи» дола 1978 шера 15 декабре РСФСР Лакхехьарча Совета сессе тlайнцача законах а дlакхетабара тlаберзабаь болх.

88000 член ва хlанз вай республике историн культурай памятникаш лорадара Ерригроссийски обществе. Шоашта могар ду цар исторен культурай памятникаш лорадара а царех къахьегамхошта а кхувшбоагlарашта а кхетам балара пайда эцара а.

М. АЗИЕВ,
ВООПИК Нохч - Гlалгlай республиканcки отделене председатела заместитель.

СУРТА ТlА: Грозне бlаь дийнахьа лаьттача тlем тlа байнача бlухошта эгlа обелиск.

АЙЕННАЙ ЯХЬА ТАЛГIИ

Вочa хьонхамашца наькъаенаяц тха депо коллектив Советски Конституце денга. Йlаьха поездаши шинша поезд вlаши хотташи мовхьаш кхахьара москвичий болам шерра хьаллаьцар депорча дукхача машинисташа.

Цар социалистически декхар тlайнцадар 7 октябрь хьатlаотташ йlаьха 2000 поезд дlа-юха йиген царца планал совгlа 800000 тонн мовхьаш дlадахьен. Хlаьта таханарча дента оаха хоза а хеташ рапорт лу йlаьха-еза 2276 поезд дlа-хьа а югаш царца 1071556 тонн мовхьаш дlадихьа хиларах.

Мишта вlаштlехьдаьлар из толам баккха? Эттара хьалха укказа белгалдаккха деза къахьегамен производственни дисциплина коллективе тlеххьарча хана дикагlча оагlорахьа хувцаенна хилар. Хlаьта толамаш даха тхона иштта новкъостал дир социалистически яхьа тайп-тайпара формаш балха юкъе кхувларо, моральни материальни стимулех пайда а ийбеш наьха къахьегам вlаштlехьбаккхаро.

Моллагlча коллективе санна тхо долча а ба производства ветеранаш, улувчарна шоашкара хьокхам телаш бола нах, бригадаш. Царех лархlа мегаргья Дементьев Леонид Алексеевичи, Баразгов Василий Петровичи керте латта локомотивщикий бригадаш.

Советски Конституце денга шоаш тlайнца хинна доккхий социалистически декхараш кхоачаш а даь цу шин бригадо дика толамаш даьхар.

Аьлча кхоачам болаш да Дементьев Леонида бригадо таханарча денга 57 еза мухь тlабола поездаш планал совгlа дlайнга хилар. Цу даькъе цо кходаь доагор 4422 кг. хилар, тlаккха кхоль электроэнерги — 14821 киловатт-сахьат. Цул совгlа Дементьева бригадо 3066 тонн условни доагор кходаьд. Из дерригa хьавlашагlтехача хул планал совгlа 7 беза мухь тlабола поезд дlа-юха йигар. Хlаьта дlалархlал оаш цу поездашта эшаш хиннa машинисташ, кхыбола гlонна бола нах, тlаккха мел доккха гlуллакх да Дементьева бригадо кхоачашдаьр.

Хlанз хьажаргья вай машиниста Баразгов Василии Петровича бригада. Цо, Советски Конституце денга 56 еза мухь тlабола поезд дlайигай. Цу юкъа кхоаль электроэнерги 11041 киловатт-сахьат я. Планал совгlа дlа-юха бахьа мухь 27828 тонн я.

Хlанз дувца безам бар са социалистически яхь лертlа вlаштlехьяккхара, моральни а, материальни а стимулаш балха юкъейоалаяра оахоша кхоачашдеча гlуллакхех лаьца.

Тха коллективе болх беш цхьа эзар гаргга саг ва. Тlаккха къахьегача наьха балха хьалаш лертlа вlаштlехьдахарга хьежжа мара хуртдац хьахулаш дар а. Цу даькъе оаха шерра юкъейоалаяьй социалистически яхь. хlаьта цун дукха формаш йолча вайна хоаш ма дий. «Дикагlвола локомотива водитель», «Дикагlвола хьехамча», «Дошо кулгаш дола мастер» яха а кхыйола а цlераш яхара тlехьа дукха бригадаш я депо къахьегаш. Цул совгlа уж тlеххьарча хана оаха балха юкъейоалаяьй керда социалистически яхьа форма. Из сенах латт аьлча «Поездаш дlа-юха кхувлара мастер» яха цlи яккхара тlехьа къовсам лоаттабарах латт. Укхаза терхаме эц тепловоза е электровоза машиниста дукхагlа доагора-смазочни материалаш кхоярх, ший графикал тlех ца воалаш а тlехьа ца кусаш йиллача станце из хьанкхачар, иштта кхыдола хlамаш цо лертlа, боарраме кхоачашдар.

Цу яхьe таханарча денга котало йоаккхаш хьабоагlарех ба машинисташ Александров Илья Спиридонович, Агапесян Рафаэль Минасович, цар гlоначий Зубрицкий Николай, Эльдарханов Мажит, иштта кхыбараш.

Харц кургдар тха вlамига йоацача коллективе кхоачамбоацараш дац аьлча. Дlабахача шийс бетта 33 саго прогулаш яьй. Баьгда, из цифра йоккха яц дlадихача 1982 шерага хьежача, цу шера 107 саго прогулаш яьр тха.

Сенца дувзаденна да прогулаш кlезигъялар, къахьегамен производственни дисциплина телхаеш бола нах кlезигбалар?

Из эттара хьалха дувзаденна да, тхо долча вlашагlъеллача профилактика совета ший болх боагlача боарраме дlабахьарца. Профилактика совета председатела Варелва Алексей Николаевича ший болх кхетамца вlаштlехьбаьккхаб.

Белгалдаккха дезаш да цу совете дешаш дийцача 27 сагах. таханарча дийнахьа «тоабеннарий» мугlарешка дlа а этта шоай къахьегамца предприяте сий лакха лоаттадеш 18 саг хилар. Царех бе хьалхагlа балха тlа прогулаш еш хиннa Антонов Альберт. Стариков Павел, иштта кхыбараш.

Хlанз дика производственникаш хиларал совгlа цар шерра даакъа лоац коллективе общественни вахара юкъе.

Къахьегача наьха балха хьалаш аттача дахара дунхьа рационализаторски предложенеш балха юкъехувлаш шортта явх ба тха предприяте. Царех цхьаннех лоацца дувца безам бар са.

Из ва машинист Скоробогатов Евгений Ильич. Духхьал цо еппача цхьан рационализаторски предложене тха депона экономически пайда бир 12881 сом. Хlаьта уж тайпа рационализатораш кlезига бац тхо долча.

Кхачан программа кхоачашъеча а хьинаре даакъа лоац оаха. Шу шу хьалхагlа вlашагlбелла гlонна бола боахам ба тха. Цига хьалкхеу 52 хьакха. Хlанзле, 1,5 тонн хьакхий дулх дlакхьачад тха болхлошка боахамера. Хlаьта сов дола дулх боллой столове, заготовительни конторе гlолла кхыча организацешка дехкад оаха.

В. БАБЕНКО,
Грозненски локомотивни депо профсоюзни комитета председатель.

НАЬХА ДАГАРА Я

Город Гудермесерча 58 округа харжархой гулбеннабар шоай депутатаца Чечет Татьяна Федоровнаца къамаьл де, дагабала, хьехьар [illegible].

Халкъа викало дийцар гулбеннарашта Гудермесски горсовето беча балхах, социально - экономически город дегlаахарах, цхьайтталагlча пятилетке хургдолча хувцамех.

Харжархошта ха лоора фу ду городе тикай транспорта болх тоабара. Шоаш депутата тlадехкача декхарех малагlаш кхоачашдаьд, дийза дисараш малагlча бахьанех ниделенад.

Боккхача теркамца ладувгlар харжархоша шоай депутатага. Царех дукхагlа бараш Таня, йолча цхьаьна гlуллакхаш дахьаш баьккха хиннаб.

— Нахаца вlашагlкхийтта, цар къамаьлашка ладувгlар, хьашташ довзар чlоагlа лоархlаме да, — йоах Татьяна Федоровнас. — Дика хет сона харжархой се йолча боагlаш хилча, из цар со лархlар, сох тешар да.

Гlуллакхаш дукха хул депутата, цlеношка хила ма деза хий дац, горэлектросето ший декхараш диза кхоачашдац из тlаккха наха чlоагlа lаткъ, е шахьарашкара кхалаш даиналь дlабаккхабац.., дерригa халкъа викалага кхоач.

Медиструментий заводе токарь - револьверщик а йолаш балха а Чечет. Ший дийнахьара задавеш цо кхоачашъю 115—120 процент. Хьинаре къахьегарах, толамаш дахарах цунна еннай «Коммунистически къахьегама ударник» яха цlи. «Пятилетка кьона гвардеец» яха ВЛКСМ ЦК борза знак.

Н. БОРИСОВ,
тха штате воаца корреспондент.

ДЕГО КЪОАБАЛДАЬ

Ший беррига низ тlа а бахийта гувна тlа урагlа йода ДТ-75 яха трактор. Тlаккха шоргта гувнагlа чуйоалелча дунья тlа аьннaчуа тlехьагlа мотора деш дола тата а даьгlлу. Тракторa тlехьадийзача лаьмь ноаро тlехьадут шера lаьржа беса даьнна оахама даахьа. Оахам тlа-тlа кхы а шерагlа хул. Атта дац укхаза лаьтта аха, хlана аьлча, дукха нийслу гувнаш дола моттигаш. Бакъда, ший балха тlа цхьаккха а гlалат ца нийсдолийташ, боарамагlа, дика болх беш дlайода лаьтта оаха агрегат. Цун балхага хьежача а гуш да агрегата тlа вагlача механизатора балха говзал лакха йолга. тракторa доал дераш, низ бола кулгаш долга.

— Вокха говзанч ва тха Валелов Салман, — йоах Малгобекски района СССР Конституци цlерагlча совхоза директора Идрисов Эмес. — Моллагlа а шийна тlадилла декхар нох дог лаьаш, бехктокхаме, хеташ, хьаькъалца кхоачаду цо. Цун болх талха беваш бац. Цу тайпарча нахах латт тха боахама оале.

Вешта Салман хила йиш йоацилга кхетаде хала дац цун къахьегама наькъага хьежача. Цун никъ — из ла советски сага вахара хьисап.

Атта хилазар Салмана бера ха. Болаш бар Сийлахь - боккха Даймехка тlом. Массанахьа а тоъацар маlача наьха кулгаш. уж моастагlагlа латаш бар. Колхозникаш шоай тlеххьара низаш дlалора, фронта дlаяхьийта. дукхагlа юртбоахама продукци яккхаре. Цу халача хана, тlемa тlа бахача даьй когаметта дlа а этта юртбоахаме къахьегаш дар дукха бераш. Моастагl хlалакваьча доккха даакъа доаллар берий. Царех цаl вар шийтта шу даьнна Салман. Цо леладора шерч. Царца Салмана кхоачашдора тайп-тайпара балхаш: лаьтта оахар, тайп-тайпара мовхьаш дlахьа кхухьар; доакъар кийчдоре. Ханна эlамига вале а, бакъда, боккхагlчарца нийса кхоачашдора Салмана шийна тlадилла моллагlа а декхар. Халонех бlу ца къожабеш моллагlча хоттама хьалашка шийга боаккхагlчар аьннар де кийчча вар кlаьнк. Цудухьа, наха а сиха везавелар Салман, воккхачи сага санна сий дора цунна.

Тlом чакхбаьлар. Цхьабакъда, кхы а пхе шера къаьстанзар из шерчашца. Хlаьта, царна доал дика а дора. Къахьегама тlера волча Салмана безабалар лаьттанцара болх.

Механизатор волаш къахьегача 22 шин шера кхоззамара хийцаяц Салмана трактор. Хlанз Салмана лелаеш йола ДТ-75 яха трактор цунна енна диъ шу да. керда СССР Конституце цlерагlа совхоз вlашагlъеллача хана. Хlаьта лерттlа ший техника доал а деш волча механизатора лелаеш йола трактор тахан а цlена йолаш санна я.

Ший трактораца Салмана лаьтта бах, ялат дlадуа, хьалкхеду, чуэц. Из даакъа лоацаш хул доакъар кийчдеча а. Юкъадаьд цо боахама керда культура — комсаш кхеяра гlуллакх а. Хlаьта, массанахьа а хьалхле лелаеш хьа а воагlа из.

Шовзткъа цхьайтта шу даьннад Салмана хlанз. Хlаьта, ший вахара ахалел дукхагlа йола ха цо хетальй ший дего, къоабалбаьча ялат кхедечун балха. Хlанз а къонаволча хана санна кадай, тlах аьнна ва Салман, низ болаш да цун кулгаш. Нагахьа санна, боахама эше дийнахьа а бийсанна а къахьега кийчча ва из.

— Хьалашка хьежача тха лаьтташка торо я оаха лелаеча юртбоахама культурай хьувкъам яхы а лакхагlа хилийта, — йоах Салмана. — Боахаме кlезига бац балха йоккха опыт йолаш, хьанала къахьегаш хьабоагlа механизатораш. Царех ба соца социалистически яхье а баьна хьабоагlа Киев Зиаудин, Полонкоев Исраьил, кхыбараш. Дукха ба совхозе болх беш аз кхебаь механизатораш а. Хlаьта тхо массава а тхоашта могар де гlерт боахам массаза а пайда а луш чlоагlа а беша дlаоттабе. Кхачан программа кхоачашъеча доккхагlа даакъа юкъедахье. Безаш, дег тlара кхоачашбу аз сай болх, хlана аьлча, сона массаза а хоалу паччахьалкхено сайна еш йола йоакхо. Аз хьийгар доац. Паччахьалкхено лакха мах бу са къахьегама. Хlара бетта юкъера дlалаьрхlача 300—350 сом алапи нийду аз. Цул совгlа, совхозо хlара шера лу сона доакъар, ялат Са цlагlа чу дессаро беркат. Из деннад Сийлахь-йоккхача Октябро, Советий lаьдало. Хlаьта сай цlагlара берат дlадаргда, аьнна цlаккха шек ваьннавац со, пох сагото яц аз. Хlана аьлча, вай паччахьалкхен Конституце хlара статья наьха йоакхо еш, вай адамий ираз лорадеш я. Цудухьа, массаза а дог гlоздаьнна, паччахьалкхен рузкъа совдаккха гlерташ бу аз сай болх. Хlана аьлча: паччахьалкхен ираз, паччахьалкхен рузкъа из са ираз, са рузкъа да.

...Тlа-тlа шерлу Салмана аьха лаьтта, наха гlоздал, паргlато, ялат луш дола машара лаьтта.

Е. ПРЕМЫСЛЕР.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕШКА — ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

ДАЬЧОХ ТОЪАМ ХЕТАЦ

Сунженски района Ленина цIерагIча колхоза парткома секретарь Ю. У. Ирбанев партийни балха тIа керда сиг ву. Цо хьалха йиц коммунисташта хьалхешка баьча балхах йола отчет. ХIаьта а «Фу аргда коммунисташа?», «Миштa мах бергба балха?» яхача хаттараша витацар, сагатдора цуь, отчетно-хоржамий собранена кийчо еш из хиннача хана.

Секретара а собране къамаьлаш даьча коммунистий а дукха дар дуаца, къоастаде дезаш. Отчетни хан-юкъа партийни организаци идейно чIоагIъенна, дикагIа бола къона механизаторащ, специалисташ, хьайбаш леладераш парте дIаяцарах къонъеннай.

Коммунисташа, массе къахьегамхоша хьинаре къахьегарца вIаштIехьдаьннад доккхий производствени хьокхамаш даха, халиъа боахама планаш кхоачашъе. Социалистически яхье хотало яккхарах колхоза коллектив массехьаза районни а республикански а Сийлен улга тIа йихьай.

Укх пятилетке белгтала хувцамаш хиннад колхозе. Пачхаьалкхенга юртбоахама продукци йоккхилга тоаденнад. Къаьстта лаьхбенаб колхозкой сакхетам, цар цIенхаштта къовсам леттабу кхом, хьурмат дара тIехьа, кхетаду лаьттал дай шоаш болга.

Даьхача толамех доккхал деш, уж хьалхатувсаш бацар парткома секретарь а къамаьлаш даь коммунисташ а. Цар дукхагIа теркам тIабахийтар долаш долча кхоачамбоацарашта, балха тIа нийсъенначa ледарлонашта, долаш долчуя лертIа доал ца дара.

Отчетни доклада тIа бий. дар боахама хIара даькъо баь болх, къаьстта баьцадаараш леладар, хIана аьлча, укхаза продукцета дIадодар планал лаккхагIа да, хлебаь хьувкъам дукха чалх. Цудухьа из гIулакх коммунистий сагот деш да. Укх тIеххьарча хана сом, баьцадаараш кхедара планаш кхоачашйиц. ТIаккха цу участкашта керте латтараш коммунисташ ця, Ачханови Асеаи ма бий. Цар бекхах, лертIа доал ца дарах кхай тIа а бешамашка а шортта пасар тIадьнад. Цар вIаштIехьдаккхац де деза балхаш ханнахьа дар, дика чакхдахар.

Шерра, хоадам болаш дийцар собране коммунисташа хьайбаш леладеча долча кхоачамбоацарех, шига йолча торонех, царех эца безача пайдах. Хьайбай продуктивность лоха я, шурий, дулха, таая хIара центнерга дIадодар дукха да. Масала, цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера хIара беттачa IаттагIара планагIа 1800 килограмм шура яккха езача. 1609 мара якханаар, шоллагIча шера — 1693 килограмм, хIаьта карарча шера 8 бетта 1539 килограмм. Уж хьокхамаш районни чарел дукха лохагIа да.

Колхоза эггара йоккхагIа йола торо я хий детта лаьтте. Баькъа, из лертIа пайда луш дац, хIана аьлча, цуи де ма доагIа доал дац, юртбоахама культураш кхехьа технологи телхаю. Цудухьа цу лаьтташ тIара лоха хьувкъам чуйболга белгалдаьккхар къонача бригадира С. Музаева. «Атта да беррига бекх Iалама хьалашта дIатIабилла Iохайча, — аьлар цо. — Из деш да колхоза цхьаболча специалисташа, механизатораша. Цхьабаькъа, бекхе-м вай доаш да. Хьалхе а лертIа йоакхо йиц де дезача балхашта. Масала, ханнахьа хий тохазар хьакхIашта — хьувкъам дика хургахьарах йола догдоахилга йира».

Ер 1 йолча МТФ лахайбаш леладерий балхах, лармаа эшача новкъостелах, хьинаре болх бе новкъарло ечох дийцар коммуниста Алдамова Алпатус. Ферма къона болхлой балха бахара йола керттера дуьхье я, шига хила ма доагIа кагийча наха эша культурно-бытови хьалаш, нийткъалча балхашта лаьрхIа механизаци ца хилар. Уж а кхыдола а бахьанаш хиларца балха тIа кадраш каст-каста хувцалу, керда проблемаш хьакхолл.

Къахьегама ветерана, коммуниста, баьцадаараш кхедеш волча Рухлин Иван Михайловича дийцар гулбенараштa мел хала да колхоле кхебаь хьувкъам кхай тIара тиха тIа кхоачабе. Укх шера кхедаь баьцадаараш, къаьстта нарсаш. Ассиновски консерваи заводо ханнахьа дIаэцанзар, из бахьан долаш 80 тонн нарсаш хьайбашта ла дIаяхьайтар.

Колхоза гIулакхех, производства хьалех дог лазаш къамаьлаш дир собране коммунисташа К. Асаева, Ш. Чилаева, А. Умарова, М. Харачоева, В. Амагова, З. Баталова, иштта нхычар а. ХIаьта гулбенараша массане а яь вайад яр дIахо йодача хана хIанзалца санна ледара къахьега йиш йоацилга. Коммунистий авангардни лоархIаш айбе беза партиймо царех хIаранегара шийдекхараш дикка кхоачашделга цIенхаштта хьадеха деш, лакхбе а беза бехктокхам, тоабе беза кадраша бе болх, уж дIа-хьа нийсъяр.

Собране тIаьйцар боагIаш бола сецам. Цуи балха юкъе даакъа а лаьцар, къамаьл а дир КПСС обкома юртбоахама отдела заведующе заместителa А. П. Бондара.

И. ЧУНИХИН.

ДИСЦИПЛИНА ЧIОАГIЪЕ ЕЗА

«Чечингтелерадиобыттехника» яхача объединене коллектив НГIАССР бытови гIуллакхаш деча Министерства системе хьалха латтарех цаI я. Циъе котъяьша Iийнавц из социалистически яхье. КIезигача лоархIаме дац уж толамаш дахара къахьегам вIаштIехьбаккхара бригадни форма юкъейоалаяри рационализаторски болхи. Укхаза дIадолаьдеча дерригача дикача гIулакхий инициатор я объединене партийни организаци.

КПСС XXVI съезда, парте ЦК ноябрьски (1982 ш.), июньски (1983 ш.) Пленумий решенеша бахача наха гIуллакхаш деча сфера балхахошта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачеш а деш, тIагIертта болх бу коллективо производственни заданеш тIаийца социалистически декхараш кхоачащдара, наха деча гIулакхий дикал лаккхъяра сардагIъяккхара, къахьегамен производственни дисциплина лаккхъяра.

Цхьабакъда, «Чечингтелерадиобыттехника» яхача объединене партийни организаце отчетно-хоржамий собране дааькъа лоецаш хиннараша эггара чIоагIагIа теркам тIабаккийта дийцараш дар шоай балхацара кхоачамбоацараш, пайда эцаза йола торонаш.

Парторганизаце секретара В. Г. Чалбараха доклада тIа, коммунистий П. У. Сохина, Р. Х. Манлова, К. Г. Тавадяла, кхычар даьча къамаьлаш тIа белгалдоахар коллективе къахьегама дисциплина телхаеш, балха тIа брак еш, дикка балха ханаш йоаеш моттигаш хилар. Партийни профсоюзни организацеша де мел дезар даьдац бовзаш бола къахьегама дисциплина чIоагIъяра тIаберaабаь болх тоабар дIадехаш бола сецам, къахьегама коллективаех дола СССР Закон кхоачащдара.

Ира латт коллективе кадрови проблема. Дукха опыт йола балхахой балхаш тIера дIа а буалаш дIауx квартиращцев деша даха ха йоацача берий учреждениешкарча моттигащцен шоаш эсала Iалашбеш хилар бахьан долаш. Министерства объединени кулгалхоштра дIедийхар социально-бытови декхараш къоастадара уж хьинаргIа оарцагIбоалар.

КIезига бац объединене коллективе дика хьехамчаш, шоай болх дика бовзаш бола говзанчаш. Амма цар опыт лертIа дIайоарииаш. Бахьан довцаш дац, цхьаболча шоашта тIалатта бехктокхам кхетабеш боацача а шоай професе сий деш боацача а катирхошa нормаш кхоачаш ца еш хилар, цар балха тIа брак яр, кхыдола лертIадоаца гIулакхаш ледар.

Хоаш долча тайпара, тIатIа тоалханегIа хулаш йоагIа телерадиотехника. КПСС ЦК Политбюро шийцхьа засеадие промышленноста хьалхашка оттадаьд интегральни схемаех пайда ийбеш йола телевизораш арахецара декхар. Цу тайпарча аппараташта гIулакх дара йоккхий знанеш эш радиотехникашта. Цо дIадех хIана йолаш йола объединенела эшаш йола кадраш кийчъяра система хувцилга, цар квалификаци лакхъяр. Дагестане, масала, радиотехнически профила техникуми бытови гIуллакхаш дара йолча министерстве дешара-производственни комбинати я. Вай республике хIана укх сахьате къестадеш дац уж дешаш.

Быта служба декхар да, йоахар собране, бахача наха эшаш дола гIулакхаш ма могга дукхагIа дар, максимально цхьа атто яр, цар хана кхом бар. Цхьабакъда, дуккхача районашка эсалчо помещенешка Iоехнача зIамигача ательяш бокъонца вIаштIехьдалац бахача наха эша гIулакхаш де. Телерадиоаппаратура дIа-юха кхахьара кхоачам боллаш яц цу ательяш транспорт, механикаш эсала Iалашбу хиланза аргIоацача инструментаща, оатхалаща. ХIанз централизаци ец латт объединене цехаштен ательяштен. Быта ЦIагIа дIачуйнхьай управленчески аппарат, укх шера цу чу дIачуяхьа лерхIаш я № 1 йола бос болча телевизорашта ремонт ю ателье. Амма цо цхьан даькъе мара къоастаиц проблема. Ден повестка ира латт Грозне йоккха телерадиоаппаратурана ремонт еш йола предприяти хьалъяра дош.

Кхы а массехи дош да лакхерча органий гIоцца мара объединене къостаде йиш йоацаш. Масала, дукха этажаш йолча цIеноашта проектировани еш а уж хьалдеш а дилла а терхалдац цу цIеношка беха ховшача наькъа, къаьстта Iн долча оагIорахьа кораш дерий, телепередачаша хьежа йиш хургъяц яха дош. Дукха моттигаш хул антенни боахам эксплуатаце дIалуча хана объединене специалисташ ца бехаш. Из бахьан долаш бахача наькъа цхьадола лаакъа телевидене алиэни йоаначе эсала йолча сфере нийслу.

Жилищни боахама управлени къоастадаь йоалаш яц коллективни индивидуальни пайда ийбеш йолча антеннашта гIулакх дарагIа боагIа мах хьателара дош, хIаьта ю хIама чIоагIа Iатиъаш да объединене финансови хьала.

Идеологически массово-политически балха анализ еш, собране къамаьлаш даьраша белгалдаькхар цу лоархIамеча балха участкашкара дукха кхоачамбоацараш. Масала, объединене лертIа болх бац хоржамаш долча хана мара, эсала дел политинформаторий болх, кIезига выступленеш ю кулгалхоца объединене къахьегамхоашта хьалхашка.

Собране, белгалдоахар, партийни организаце эсала леладеш хилар ше тIаийю решенеш кхоачашъелга Iалашдара гIулакх, коммунисташта хьалхашка хан-ханахьа информаци яц цар собранешка яь выступленеш, тийна предложенеш кхоачашъяра лаьхьехьа. Собранеш кийчъеча коммунисташ дукхагIа юкъе эзача баьъахьа хеташ къамаьлаш дир собране, иштта дIадийхар партийни порученеш кхоачаш миштаю хьоташ лоаттабу тIахьожам чIоагIбар, Уставо дIадехараш кхоачашдарах йолча коммунистий докладашна собране ладувгIар, общественни организацешта деш дола кулгал тоадар. Партийни организаце керттера декхар лаьрхIар партийни собране коммунисташа объединене коллектив производственни плани социалистически декхараш кхоачашдара оарцагIъяккхар.

А. СКРИПЧЕНКО,
КПСС Грозненски горкома общи отдела заведующи.

«АГИТАТОРА БЛОКНОТА» АРГIАНАРА НОМЕР

Кепа а теха арадаьннад КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела ткъестлагIа номер йола «Агитатора блокнот». Из хьаделлалу «Октябра кдеш котъоалаш я» яхача КПСС обкома лекторски группа кулгалхочун Ю. В. Мареченкова язъяьча, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 66 шу дизара хетаньча, статьяца.

29 октябре вай белгалдерга комсомол хьаь ди. Цу денна хетаь я ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома секретара В. Калугина язъяь «Деная дIаходаьар» яха статья.

Журнала номер тIа я ший гIулакха йизза говзанча йолча коммунистах, Грозненски маьлхъеча комбината агитаторах Н. И. Овчинниковайх йола зарисовка. «Кхоачамаш кхы а долаш да» яхача статья тIа парте обкома промышленно-транспортни отдела инструктора В. Скворцова язду автомобильни транспорта болхлой шоай профессиональни цIейна накъа миштa боагIа.

Номер тIа я Нохч-ГIалгIайчеп дешараш «Агитатор» яхача КПСС ЦК журнала редакторца вIашагIкхетарах йола информаци а.

«Дош-агитаторга» яхача рубрикана кIала кепатехай «Нах бахача беча балха — лаьрхIа йоакхо» яха бурув тохара балхой Грозненски управлене электромонтера Н. А. Леснова корреспонденци.

Дунен халкъашта юкъерча темина хетаяь я «Пентагон: «седкъашиарча тIема» хьаьръяьнна ия» яха Л. Никишина статья.

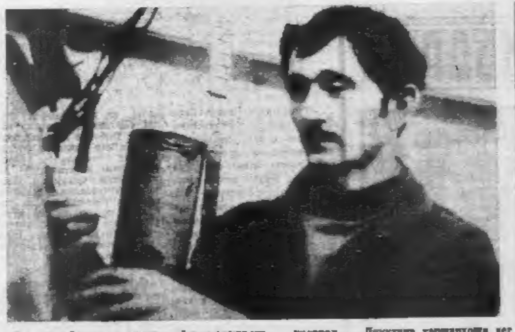

Ер кхелагIа шу да Назрановски «Электроинструмент» заводе ремонтно-механически цехе слесарь волаш Эсмурзаев Муса болх бу.

Шей балха заданеш даим тIеххоачашъеш хилара совгIа цо хьинаре даккъа лоац коллективна общественни балхе а. Из ю профсоюза цеховой комитета председатель, Назрановски горсовета халхъа депутат.

Дукхача харцархоша дет тIара баркал ала Мусайна ший декхараш цо тIеххдика кхоачашдеш хиларах.

СУРТА ТIА: Эсмурзаев Муса.

И. ПЛИЕВА сурт.

КЪАХЬЕГАРГА ХЬЕЖЖА — ТОЛАМАШ

«ХIара балха диинахьа дисциплина тIеххдиеи хьадер дукхагIеи хилийта!» яхача девизагIа болх беш ба тахан Грозненски производственни галантерейно-текстильни объединене къахьегамхой.

Укх шера цхьалкха квартал е бутт дIабахийтабац цар шоай социалистически декхараши производственни планаши кхоачаши тIеххоачашии ца еш. Производствен даккхий толамаш дахарах укх шера хьалхарча квартале царна хьожаяьяр КПСС обкома Нохч-ГIалгIай Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦIе байрак.

Объединене коллектива юкъе ховш вIаштIехьаьккхай социалистически яхь. ХIаьта ховш да цу яхьа дуккха тайп-тайпара формаш йолга. Дукиха а цехаш, бригадаш я укхаза «дикагIа йола цех», «дикагIа йола бригада» яха цIи яккхара тIехьа шерра яхь йоаржаь дика толамаш доахаш.

Социалистически яхьа итогаш хIара бетта, квартала ю. Цул совгIа бригадашка хов хIара дийнахьа тIехьавусар малагIа во, тахан хьалхарвар малагIа ва.

Бригадерча цхьан сагI хьокхамаш дохагIа хула балха ди чахдаьлча бригада совето тохк бальанаш, натахьа сапна уж цу сага беттагIа нийседенна дале цунна боагIIаш бола бекх бу.

Во къахьийгадац объединене коллективо укх шера кхоалагIча квартале а. Нормативно-цIена продукци арахецара план 109,9 процент кхоачашъяьй, хIаьта цу юкъа къахьегама овсарле лаккхъенна 3 процент.

ДикагIа болх барца белгалъьннай укхаза керттерча предприятена чуйоагIа трикотажни участоки влзальни участоки. цар; халхарчо нормативно-цIена продукци арахецара 9 бетта план 102,2 процентi шоллагIчо 110,2 процентi кхоачашъяьй.

Во толамаш дахад объединене чуйоагIача Назрановски района Экажкъонгий-Юртарча номер цаI йолча хIамаш тегача участка а. Коллектива барт чIогIбе, царгара болх хьабеха ховш. Къахьегама къьяц йоакхо е ховш ва участка начальник Антошкиев Мухьмад. Из иштта долга хьагойт нйс бетта план 106,3 процент цу коллективо кхоачашъяь хиларо.

— Миштa вIаштIехьдоал шуи ииштта толамаш даха, сево кхувл шо толамашна? — аьлла даьча хаттара жоп а луш объединене генеральни директора Эльдерханова Ирина Борисовнас дуац: «Эггара хьалха къахьегамен производственни дисциплина чIоагIъ хилараи социалистически яхьа тайп-тайпара формаш балха юкъе кхувлараxи латт тха толамаш. ХIаьта шоллагIа — дале болх беча наькъа бытови хьашташ, моральни материальни стимулаш балха юкъе кхувлара дукзаденна а дика балаш даьд оаха.

Массе хала е лаьттадий тха гIулакхаш иштта дика? Лаьттадац. Iалаьмате во хьокхамаш долаш чакхдаьккхар дIадаха 1982 шу. Урус-Мартановски хIамаш тегача филиала. Оаха из тIехьайнсар тахха а техка цига кулгаде шоай болх дика бовзаш бола коммунисташ хьожабир. Шийханнахье оаха из гIулакх даьдеаре хетаргахьа тIехьасачар укх шере хьалъяргьяцар из филиал. ХIаьта хIанз коллектива кхоалагIча квартале леланьча социалистически яхье шоллагIа моттиги ахчан премии хьожаьяй.

Объединенена чуйоагIа цхьаъ филиали 20 участоки. ХIаьта эррига болх беш йола бригада укхаза 55 я. «Коммунистически къахьегама бригада» яха сийдола цIи лелаеш 4 бригада, цхьа филиали цхьа участоки я объединене.

«Коммунистически къахьегама ударники яха цIи яккхара тIехьа къовсам лоаттабеш 951 саг ва объединене, хIаьта из сийдола цIи лаьккхай укхаза 225 саго.

Дукха бригадаш я объединене подрядни хьисапе къахьегаш, царех 18-не хьокхамаш лакха долаш болх бу. Балха хьокхамаш лакха хилара гIо ду цхьаькха гIулакхо а. Из да хьехамчал шерра юкъедоаладар. Эррига предприяте вIашагIъелла я хьехамчий йиъ совет. ХIаьта хIара предприяте катирхой бригадашта тIачIоагIбаь хьехамчал леладеш ба къахьегама ветеранаш. Хьехамчаштен къонача болхлошта юкъен каст-каста дIаяхуьь яьаш. Уж я «къонача болхлочоа хьехамчанна хоар» яхача девизагIа.

Ростовски области предприятий опытах «ТIехьабусараш боацаш бе болх!» яхача девизагIа болх беш я эррига объединене коллектива. Дуккхача станокаш тIа цхьан хапне болх беш 25-нел дукхагIа саг ва укхаза.

Шовнкара масал эца нетгардолаш дукха болхлой ба объединене. Царех ба Эсиева Хьади, цо ший пятилетка 1982 шера октябрь бетта кхоачашъяьй. ХIанз из болх беш я шийтталагIча пятилетка шоллагIча шера чотагIа. ТIаккха Горбачева Татьяна Петровна, Ибрагимова Захра, Казачек Антонина Нифоровна, Копанева Нина Ивановна болх беш ба пятилетка дьъалагIа шера чотагIа. Мадиева Розаси Мансурова Манатеи СССР хьаяь 60 шу дузаш кхоачашйир цхьайтталагIча пятилетка кхоалагIча шера задането.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

Шалински района «Московский» совхоза шурий ферма коллективо цхьа шу дIадахийтац шоай доахангара шура яккхарен из пачхаьалкхенга йоаккхара планаш дика тIеххоачаш ца еш.

Цудуьнна цу совхоза хьайбаш леладераш республика фермаштен бригадаштен юкъе яьржача социалистически яхье хеддана хьалхе йолаш хьабоагIа.

Цхьаккха а доярка яц шийта ший план кIоачаш ца ецl. ХIаьта доярнашта юкъе яьржача социалистически яхье эггара дикагIа хьокхамаш гойташ къахьег нйс бетта шура яккхара план дика тIеххоачашъяьча Зинурлаева Имана.

СУРТА ТIА: «Московский» совхоза дикагIйола доярка Зинурлаева Имаи.

З. БАТЧАЕВА сурт.

БОЛХЛОЧУН БИОГРАФИ

Вай республике къонагIчарех цаI я медицински инструменташ ю Гудермесски завод. Цхьабакъда, лоацдача шерашка дика дегIаенай из. ХIара шера дукхагIа а дикагIа а хулаш латт укхаза арахеца продукци.

Цунна дола тешал да дIадахача шера Германски Демократически Республикерча городе Лейпциге дIайнхьа хиннача дувен халкъашта юкъерча ярмарке цу предприяте хьаьча Илизарова аппарата доашо медаль хьежаль хилар.

Ший къахьегама толамаш массаза дебадеш завода маркa сий лакха лоаттадара ше кхо ца еш хьайоагIа цу завода коллектив.

Заводанаша шерра социалистически яхь йоаржаьй пятилетка укх кхоалагIча шера плани социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдаре тIехьа. ХIаьта цар из яхь дIахьу «ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдиеи хьадер дукхагIеи хилийта!» яхача девизагIа.

Цу тайпара къахьегар бахьан долаш завода коллектива вIаштIехьдаьннад чакхбаьннача бархI бетта план ханал хьалха кхоачашъе.

Цу юкъа заводчанаша заданел тIех мехкага кхачийтар шовзткъа эзар сома гаргга продукци. ХIаьта планах совгIа маьхала лаьккхар 45 эзар сома сома маьха продукци.

Вай ювцача завода коллективна толамашта юкъе доккха даакъа да Махцаев Къахьира.

— Слесарно-механически цехе болх беш я из бригада, — дувц профсоюза заводской комитета председателa Хадисов Рамзана, — ала хIама доацаш болх дика кхоачашбу цо. Массаза яхар санна социалистически яхье хьалхле лелаю. Ший болх дукха безаш, из дог-цIена кхоачашбеш, дика кулгалхо а организатор а ва Къахьир. Цудухьа бригада толамаш а дог хьесташ да.

...Итт шу хьалха медицински инструменташ еча Гудермесски заводе балха вода Махцаев Къахьир. Цу хана итт класс а яьккха цхьаккха говзал йоацаш вар из.

— Тахан санна дагадоагIа сона се укхаза балха вена, — дагалувц Къахьира. Кадрой отделе хаьттар, малагIа болх бьлургба хьона аьнна. Ала хIама доацаш висар со цхьан юкъа. ТIаккха кIеззиг-дукха уйла а яь жоп делар: слесарни болх гаргагIа ба сона.

Хала хул моллагIа керда хIама дIадоладе. Къаьстта халагIа хул професси харжарца, цунпара бувзам болаш хьаькъара тIа бакхарца из дувзаденна дале хIаьта а. Цхьабакъда, Къахьир тIехьашка заланзар, хала болх ба хьона Iа нара лаьцар аьнна хьалхе цехерча цхьаболча наха шийга хьахайта дале а. Слесарно-механически цехе безамца тIаийцар Махцаев Къахьир. Цуи хьехамча хила раьза хилар Барановский Василий Петрович.

Ший ученика масал гойтар хьехамча; инструменташ хозагIа а дикагIа а хургйола хьалха латта технологи йовзийтар, балха минута мах бовзийтар, нахаца Iимерза а эзделаца а хила Iомавора. МассагIа дар уж Василий Петровича Къахьира цу хала хьийхараш.

«ГIо, ший хьехамчана тара веццй, цох хургва бокъонца вола говзанча» — оалаш хозар цкъаза цехе.

Хила а хилар из иштта. Волх бе волавенна цхьа бутт боаллаше Махцаев Къахьирах цехе метта эррига заводе а вовзаш говзанч хилар. Везавелар массанена. ХIаьта коллективо доккхал дора цу тайпара новкъост шоай делале нийсвалара.

Ваькъа, Къахьир тоъам беш вацар шийна карагIдаьначох. Дентара дя массаза доала кIоаргагIа йовза ваьлар из ший професси. Слесаре говзал кхы а дикагIа караерзара ше дерригa а ца даьлта кхетадора. Цу хана дукха технически литература дешаш шербир цо ший кхетам.

ХIанз Махцаев Къахьир заводе цIи хеза говзанч ва. Наттахьа мара саг хургвац предприяте цунца нийслургволаш цу дакъе.

ХIаьта ше Iомадаьр, шийна ший къахьегама наькъа тIа дайзар боккхача безамца дIалу цо къоначарна. Цуи хьехамча цу цехе балха вена Къахьира воаш Муса а. Ший вокхагIволча вешай бригаде къахьегаш ва из хIанз.

— Юкъера школа чакхъяьккхачул тIехьагIа Къахьирапа дагаваьлар со айса хоржагIйолча професе хьакъела, — дувц Мусас. — Барт болаш кхоткенна коллектив я хьона тха яр. Вола тханнгта болх бе, аьлар цо сога цига. Дехке а ваьнавац слесара говзал айса харжа. ЧIоагIа сийдолаш да укх заводе болх бар.

Пхи шу гаргга ха я Махцаев Къахьира бригадана кулгалду. Царех цхьа шу дIадахац из коллектив хьалха ца латташ.

— 1981-ча шера дар из, — дагалувц цехе начальника Кривда Олег Федоровича, — слесарно-механически цехе массехи смена яр. Царех, комплексни бригадаш вIашагIйоккха лаьрхIар заводa кулгалхошь. Цхьан бригадана кулгалде аьнна Махцаева кандидатура оттайир аз. Дика ховр сона из керте отте коллектив дикагIчар мутIаре хургйолга, хIана аьлча, дисциплина дика йолаш, ший балха мутIахьа волаш, ший деша да волаш из воландаь.

Комплексни бригада вIашагIъеллача хана Махцаев Къахьира дуьхьала бараш а нийсбелар. Разрядаш йоккха а йолаш цунга хьежжа дикка алапи а эцаш, шоай балха дукха сагота боацараш бар уж. Цу тайпарча нахацa дувца а уж бакъдолчун духтIа баха а бийзар. Эггара хьалха къахьегамен производственни дисциплина чIоагIа хила езилга, шоай болх бокхача бехктокхамца кхоачашбе безилга дIахайтар бригаде кулгалхочо. ХIаьта цувах бокхха пайда а баьлар.

— Къахьегама социалистически дисциплина хьакъехьа бола вай партей правительствай Сецам дог раьза долаш тIаийцар тха коллективо, — йоах Махцаев Къахьира. — Сога хаьттача хIара сакхетам болча, болх беча сага да цу Сецамо ма яхара къахьегар. ХIаьналча къахьегамца мара торо хургьяц вай Даьхен низ чIоагIбе, вай вахар тоаде а хоаде а.

Цу уйлашца болх беш а бахаш а ба бригадера болхлой. Царех дикагIчарех дувцаш Къахьира хьоахабир коммунист Солтаханов Ахьмад, комсомолец Межидов Шамсудин, Мачигов Асланбек, кхыбараш. Вешта бригада эррига хьанйцача а цунах во вар къоаставе йиш йоацаш дика я. Цудухьа дуцар цунах лаьпа безамца Махцаев Къахьира.

— Тха бригада болхлоша лаьрхIад шера план Сийлахь-боккхача Октябра цIей дездеча денга кхоачашъе. ХIаьта цхьайолчар хIанзе а чакхъяьккхай из задани. ХIаьта бригада коллективо дукха хьалха кхоачашйир бархI бетта план, завода бригадашта юкъе яьржа хиннача социалистически яхье хьалхара моттиг а яьккхар. ЧIоагIа барт болаш я тха бригада, шоайла гIо-новкъостал ду болхлоша, эшача оарцагIбоал. Цудухьа толамаш а дика да тха, — йоахар Къахьира. — ХIаьта тха толамий бахьанех цаI да, оаха балха юкъедоаладаь цхьаькха цаI. Балха юкъе даакъе лацара коэффициент я тха бригаде лоархIаш.

Цу гIулакхо торо хулийт хьано, мел, миштa болх баьб ха, дисциплина лакхарча бораме хилийта. Цунца цхьана тайп-тайпара говзалаш караерзаяй тха болхлоша. МоллагIа болхло цхьа бахьан нийсъха ший балха тIехьа воале цуи ногаметта дIаотт кхывар.

Махцаев Къахьира кулгалдеча бригадо хьаю стоматологически инструменташ. Завода кулгалхоша яхачох, бригада членаца уж хьаеча брак нийсъяйлийта моттиг хиннаяц. Цар дика кхетаду продукци дикагIа ю хул предприяте сий лаккхагIа хургдолга, вай мехка санна доазол дехьарча пачхьалкхенашка а из дикагIа дIаепаргйолга.

Иштта ва хьинарех, эзделах йиза вола говзанч, комплексни бригада кулгалхо Махцаев Къахьир. Цудухьа цун сий ду коллективо цудухьа дуккхаза тайп-тайпарча совгIатаща белгалъяьккха хиннаа из.

Р. ЦОЛОЕВ.

АЬСАХ ЛОРАДЕ ХЬАЙБАШ

Яшур шерра а сила а даржаш, геттара кхераме лазар да. Хьайбаел совгIа цувах цамогаш хул нах а. ХIана Iалмахоша гучадаьккхад яшура вируса 7 тайпен 60 варианти. Цу гIулакхо хьахьокх яшура вируса цхьан тайпах е цхьан вариантах цамогаш хинна хьайба цу лазара вируса кхыча тайпах е вариантех шозлагIа а кхозлагIа а цамогаш хила мегаргa.

ДукхагIча даьхе даьгIенашка е Iуллаш вIашагIтохаш, е лоамаца доакаде дужа могаш доацачарех е цамогаш хинначарех дIакхийттача кхет хьалха могаш хиначе хьайбашта из лазар.

Эггара кхерамегIеи, хIаьта, керттерен источник хинна дIаотт тугаица, лимфаш, зорта нийкхача араухача элемтеле доаъонца, кхоца, шурацен цун кхыча продуктащцен гонахьа геттара дукха цу лазара вирус йоаржаеш дола хьайбеш.

Хьайба кIеззига хIама ваш, сагота долаш. чопаш а беш дукха туташ укаш, астагIа даьнна, 40—41,5 температура йолаш хуле ха мара деваш дац из яшурах цамогаш хинилга. Из лазар кIоарга даьлча хьайба дега цамогаш хулаш лелаш моттигаш нийслу. Цу хьале къаьстта дукха кьона доахаш кхоач.

Яшур кхийтта моттиг гучаьлча из лазар дIахо даржаргдоацаш сиха лаьрххIа мероприятеш тахкъяха еза. Цу даькъе дицдалийта йиш яц лоархIамерча элементех цаI — лазар кхийтта хьайбаш латтача пункта цхьан юкъа карантин е езар доала. Карантиу йолча юкъа чIоагIа могадац цамогаш дола хьайбаш латтачара, кхо тIара оалхазараш леладечара цар продукци доакъар арахьахьар а цу ферме гIулакх доаца нах, машинаш чуахийтар а. ХIана аьлча, цу тайпара яшура вирус араяхьа мег цу моттигера. Карантин йолча юкъа цамогаш дола хьайбаш, царгара яьккха продукци йохка могадац. Йиш яц цамогаш дола доахан могаш долчарца цхьана доажадеш леладе. Цамогаш дола хьайбаш латтача гIулакх доацача наха, машинашта чуаха йиш хургйоацаш кхIарацика дезбарьер а я, шлагбаум оттае еза. Ветеринарни тIахьожам лоаттабеча специалисташа цурам ла делча цу моттигера араяла бокъо яц доярка, скотника, кхыболча болхлой. Баькъа, яшурах, хIаьIарчоа партIата я вай республика. Дега тоам беш гIулакх а да из. Цунца цхьана теша йиш яц из лазар вай республике а даржа мегаш дац, аьлча. ХIана? Лоалахьа уллача Къулбаседа-ХIирий республике яшур долаш моттиг я. Из вай республика хьайбаш леладераштa кхераме хIама а да. Цудухьа, укх шера 1 сентябре денз республика ветеринарни болхлой декхарийла баьб яшур вайцита даржаргдоацаш гIулакхаш чакхдаха. Белгалдаккха доагIа, республика цхьайолча районашкара ветеринарни болхлой хьалхашка оттадаьча декхарах дика лоархIабеш хилар. Царех ба Назрановски, Шелковски, Веденски, Наурски, Шалински районашкара бараш. Цу районий ветеринарни служба болхлой яшура духьала дерригача хьайбашта вакцинаци яь яккха гарга ба.

Хала хете а республика эррига районашка лелац из болх цхьатарра дика. Яшура духьал хьайбашта прививкаш елга во вIаштIехьдаьккхад Сунженски, Малгобекски, Грозненски, Урус-Мартановски, Ачхой-Мартановски районий боахамашкеи юрташкеи. Цу районий наха бахача цхьайолча моттигашкара долахьа хьайбаш леладераш геттара раьза хилац шоай хьайбашта прививкаш яйта. Из бахьан долаш ветеринарни служба болхлоша цхьайолча хана хало а хьег. Хьайбаш леладеш шоай юрташка бахача нахаца кхетама болх беш, кхыйола мероприятеш чакхйоахаш царна иза дIанкхоача новкъостал де дева юртий Советий исполкомаша, депутаташа.

Б. ДИКАЕВ,
ЧИ НИВС вокхагIа вола Iилмай болхло, ветеринарни Iилмий кандидат.

Подзол дехьара

ЧССР. «Татра-815» яха итт эзар грузовик арахеца лаьрхӀад укх шера Копршивицн яхача городерча автомобильни завода коллективо. Керда машина хургъл заводо хьалхагӀа арахецаш хинпача «Татра-148», «Татра-813» яхачарна меттел. Предприяте продукци экспорте йода дукен дукхача а мехкашка, цуьпа чехословацки автомобильни экспортах тиьаь итт гаргта процент кхоачача Советски Союзе а тӀехь.

СУРТА ТӀА: Копршивицерча «Татра» яхача автомобильни заводе.

ЧТК—ТАСС сурт.

• Цхьан тийшача балха леррагӀа

ВАШИНГТОНА КЪАЙЛЕНИЙ ЛАГӀАШ

США президента Рейгана, хетаргахьа, лаьрхӀа хиннад, «Корнан айрлайнз» яхача къубекьсинорейски самолета тӀа хиначa, боабаьча нахах лагӀаш а даь, царна тӀа в етта, цу тӀара Советски Союзах аьлдитта, доацар дувца аьттув болашагӀа хургда аьнна.

Рейгана аьттув болашагӀа йола пьедестал хила а тарлу цунах: ,оалаш ма хиллара, духхьала ше йолаш хиларах, президента хетачох, цун риторикана хьадда дола «доза» тӀатох, КӀайча цӀенна лайдане а долаш, эрсаьшта аьттув а боацаш йола аргумент хул цунах.

Цудухьа хиина хургда-их из. 28 сентябре США президента ООН ГА XXXVIII сессе дергдола къамаьл кийчдаьраш, цунца президенто «бакъдолчунах дунен халкъашта юкъе цхьана гӀулакхаш леладелгахи эрсаша кхетадер кхыча дунено кхетадечул эргаш да» аьнна белгалдоаккхилга нийса а хургда, аьнна ши да хьалха «Голос Америки» яхача радиостанце микрофона хьалхашка дӀадешар а.

Анна бакъдар цаӀ да. Хетачох, президента де къамаьл кийчдаьраша из дицдалийта хила тарлу. Из иштта ца хилча, президентски бакъдарех хӀалакбаьрашка гӀолла нах тешабе гӀерта мича везаргвар. Рейгана ше, США спецслужбай бехке хилара шӀог дӀахьулае, лор йоае гӀерташ 5 сентябре американски телевидене гӀолла ше къамаьл деш геттара а чӀоагӀдеш йоахар, советски перехватчико хьалхагӀе а хоам беш йола йоккхийча топий очередь еннаяц, хӀана аьлча СУ-15 яхача истребитела тӀа уж яц. Из дар президента фарисейства хьхьалхара лагӀа. Цунна дика ховра из деррига а иштта ца хиннилга, хӀаьта а иштта йоахар, аьттув болашагӀа хеташ, хӀана аьлча дуне хьежаш дар, бехк хьана-б? яхача хаттара жоп даларгӀа.

Цул тӀехьагӀа фарисействa лакхехьарча тархеш тӀара тӀадетта доладелар: США госдепа мукӀарал дир, истребитела-перехватчика тӀа йоккхий топаш хилара а, по уж кхийса хилара а, бакъда, кхийсай «Боинг-747» яхача самолета тохаш аьнна. Цу тайпара цхьаннена тӀехьа шоллагӀчоа а деш мукӀарал диэза ше ца йоале а, Вашингтон эрсех доацар дувца а, боабаьча наха уж бехке бе а гӀертар. Цул тӀехьагӀа советски летчикаша ПВО дӀанийсъеча командни пунктаца яьча переговорий запись я аьнна подделка йир, цуна эрсаша пассажирски авиалайнер йолга хоаше а футтарайна чуяхнитай, алар духьа. Цул тӀехьагӀа малхаьлар «Боинг-747» «КЕ-007» рейсатӀа йолаш США а Японен а диспетчерски службаша, ишпаьно шоаш советски фецарча доазон тӀа баьннабий яац аьнна, яьй, яьхача переговорий запись я ихвр а.

Советски авиаце маршала П. С. Кирсанова «Правда» газета тӀа США разведка космически, фегарча, форда тӀарча базироване радиотехнически радиоэлектронни кхоачамашца хьалхагӀе а дика кийчъяь тӀемо-политически провокаци хиннилга дӀахайтаче, США госсекретара Р. Буша конгрессменашта хьалхашка ше къамаьл деш, уж деррига а «къамаьлаш» ца яхаш чӀоагӀде гӀертар. Из а Вашингтона фарисейства аргӀанара лагӀа дар.

Уж вашингтонски лагӀаш моллагӀа а хӀана зувчоа массала а гуш хилац, уж вӀалла а дагадоацачa тайпара кхы а доккхагӀа хул. Малхбузехьа советски перехватчикаш «Боинг-747» яхача самолетал дикка лохагӀа лийннай маневраш еш, цун пилоташта советски истребителаш, пар дӀахойташ кхийса йоккхийча топий трассирующи снарядаш баргаго йиш а хиннаяц, яхаш дувцар.

Укх мугӀарий автор лаьрххӀа Камчаткен Сахалинея вахa хилар, советски пачхаьлкхен доазув хоададаь самолет-нарушитель гучаяьккхача а чоалаьча а пилоташа къамаьл хиннад. Цар дийцачунга гӀолла а, иштта командни пунктащка уж нийсъеш хиначa эпсарий штурманий дешашка гӀолла а тешал де йиш я са а, советски истребителаш «Боинг-747»-нел лакхагӀа лийна хилара а, аэронавигационни а вешта кхыча самолетаца вӀашка ца кхетара а хила еза сердал йоацаш. Баьдеча бийсана «РС-135» яхача самолет-шпиона «Боинг-747» йовзаргйоацаш тара хилара. Вай летчико, уллув а ваьнна, трассирующи снарядий очередь хийцай. Уж шоашта нийсса хьалхашкара дӀауха йоага къаьга линеш го декхарийла бар самолета-нарушитела пилоташ. Цу снарядаша къаьга сийрда лер ют самолет дӀаяха езача наьнагӀа. Вай тӀехьайодача истребитела, пилота хьалхарча истребитела-перехватчика 12 километр гаьна воллаше а, бӀаргайинай цу снарядий лер. Кхы фу, малагӀа тешал эш из бакъхилара?

КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя Ю. В. Андропова ше яьча заявлене тӀа ма аллара, цу хьакъехьа бокъонца мел хиннар вай массе а овгӀорахьара долча бесса дӀадовзийтад. Из гӀулакх вӀашгӀехьдаьккхарий бехк — харц хабараша, кӀалхарбовла гӀерташ, уж мелла кӀалтӀабуьле а — болга дӀахайтад.

ХӀаьта а Вашингтоно бакъдолчоа мукӀарал дичанах байшча цу бӀехача провокацена шоаш бехке хилар хьаала деза! Цудухьа хӀанз фарисейски лагӀаш ду шоай доастамал дукхача наха гучаяргьяц мотташ.

Владимир ОСТРОВСКИЙ,
АПН обозреватель.

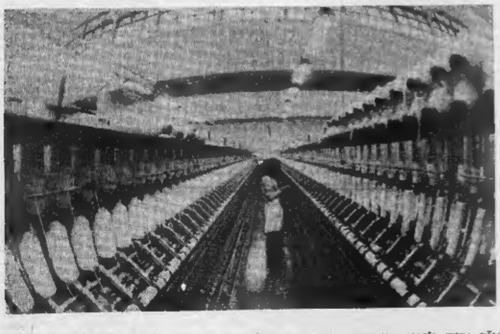

НРК: Низ Ӏоабеш я Кампуче Халкъа Республика Кампонгчам яхача провинцера мехка йоккхагӀчарех цаӀ йола кӀадаш ду фабрика. Цун коллективе къахьегаш 600 гаргга саг ва. Укхаза юхаметтаоттаьй, Пол Пота салташа йохаяь хиина, станочки парк, хӀара шера дукхагӀа хул мехка хӀанз чӀоагӀа эшаш йола цо арахеца продукци. Дуъ шера полиэтовски Ӏаьрка балахонаш лелаяь нак кӀапэ хозача, цӀей дездара барзкъашкаша сатувсаш бе. 1982 шера коллективо арахийцар цхьа миллион совгӀа метр кӀада. Советски Союзера кхухьача бийдалца болх беш я фабрика.

СУРТА ТӀА: текстильни фабрика цхьан цехе.

В. ХРИСТОФОРОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Дегаш хьеста кхоллам

«Трансмаш» яхача Грозненерча завода къахьегамо тоадамаш шерра довзаш да вай республикe, цул совгӀа, цига хьаеш йола продукци дӀаяхаь воашал долча автономни республикашка а цхьайолча Росс центральни районашка а. Завода коллективо хьаераш я юрта бовлаше чӀоагӀа эшаш йола ирцепаш. Уж хьа а еш цига болх беш ма ворхӀ бӀаь совгӀа саг. Дика къахьегаш санна, салоӀача ханах пайда эца а хов къахьегамхоашта. Ала деза, заводе вӀашагӀа а елла къахьегамхоех латташ йола агитбригада хилар. Цун художественни кулгалхо а «Артёма» цӀерагӀча клуба заведующи а ва тӀах аьнна волла, культура балхахо волла Саьев Суьлян Ахметович.

Из агитбригада, цун юкъера «Нийсархо» яха ансамбль хӀанз дика йовзаш я вай республикерча дукхача моттигашка, хӀана аьлча, из цкъа концерташ денна Ӏийнац республика тайп-тайпарча моттигашка къахьегаш болча болхлошта хьалхашка. 1974 шера денз болх беш хьайоагӀа «Нийсархо» яхача ансамбла кагирхой коллектив, массехаза лауреат хиннай из республиканск музыкальни конкурсашка. Дукха ма ду цу самодеятельни коллектива болх белгала а боаккхаш денна совгӀаташ. Уж деррига ца дуьце а, массехк белгалдоаккхаргда вай коллектива беш бола болх къаьгагӀа бӀаргагоре догдоахаш.

Ансамбла коллектива клубни болх дика лелаберах еннай ВЦСПС преми, иштта соахка бӀаьстал-ахкан хана наьха культурни хьашташ кхоачашдарах, къахьегамхошта юкъе кхетама болх дӀабахьарах ВЦСПС диплом а еннай.

Шийна производственни коллектива хьалхашка гоьзал дӀагойта ца Ӏеш, ансамбль самукъадоаккхаш хиннай республика бахархой а Къулбаседа Кавказа кхыча республикай къахьегамхой а. Цуй концерташка хьежаб Урус-Мартановски, Суникенски, Грозненски кхыча вай республика районашка бахаш бола нах. Укх шера по дааьге лаьцад Къулбаседа — ХӀирийчен столице Орджоникидзе хинача хоровой коллективий фестивале. Мичахьа уж дӀабахарах, дика тӀаьц къахьегамхоех бола самодеятельни артисташ, дег тӀара безалу уж. Из фу бахьан долаш да аьлча, из да ансамбла репертуар дикка уйла а яь, наьха хьашташ кхоачашдеча дикагӀа лер шарчер фуд а хьоаш отталь хилар. Цоватта гаргта элле да репертуара чудоагӀаш, хӀаьта шоай чулоацамга, маӀанга дӀаладча тайп-тайпара да уж илеш, цу коллективо дӀоалаш хаза йиш я партех, къахьегамах, Даьхенах дола патриотически, лирически илеш, бегаьнта дола сакъерам [illegible].

Самодеятельни артисташа лоархӀаш а сий деш а са ансамбла программа дӀахьош вола Героев Ваха. Программа дӀаякьара говзал хиина ца Ӏеш, цо плъю стихаш, сакъердаме дувцараш. Вешта аьлча, ансамбла репертуар эргайоаккхача, товеча, доцихха дааьъа юкъехьу цо.

Тайп-тайпара балха говзалаш йола нах ба ансамбла юкъебоагӀараш: асфальтировщик Дашкаев Эла, грузчик Дашкаев Ильяс, гӀишлонхо Газдиев Руслан, сварщикаш, шофераш, кхыбараш.

Ленхе белгала ма даккхара, из ансамбль, юкъейоагӀа агитбригада, хӀаьта агитбригада шийн аргӀагӀа юкъейоагӀа завода клуба художественни самодеятельноста. Из клуб аӀаьнга яц, кховзтигъа гаргта сагах латташ йолча цун керттера декхар — завода болхлошта лаьрхӀа культурно-массови мероприятеш кийчъяр а чакхъяхар а. Цу клуба юкъе я тиъаь итт сагах латташ йола берий халкъара кружок, духовой оркестр, болх беш я дискотека, вокально-инструментальни ансамбль. Ерригача художественни самодеятельноста кулгалдеш ва Эдельханов Арби.

«Нийсархо» яхача халкъа ансамблах дувцаш «Трансмаш» завода директоро И. Г. Приходьное аьлар:

— Дикача аллега, белахерча дувцарга ладувгӀа, хозача къамаи халхарашка хьажа тӀера ба къахьегамхой, цар самукъадоаккх болхлой, из дика марагӀа а доал ансамбла.

ДӀадойодача хана ансамбла де дерхӀараш дукха да, хӀаьта хӀанз из коллектив кийчъеш я Сийлахь-боккхача Даймехка тӀем тӀа котало яьккха 40 шу дизара хетаь программа.

Шийн кхолламца завода къахьегамхой, республика бахархой дегаш хьестар — из я хӀара доакъашхочун уйла. Из уйла йиэза кхоачашйилар лов вайна.

А. ПЬЯННИКОВ.

КЪОНА БОЛХЛОЙ КИЙЧБЕР

Гирева Муьъмада вахар дуккха кьоестаьца дац 40-на шерашка къахьегама никъ дӀабоабаьча цуй нийсархой вахарах: чакхьякхай юкъара школа, цига езаннай тоамара профессия. Аттестатаца цхьана цо ишац кхоалагӀча разряде токарь хьара тешал дика доле свидетельство. Кхы тӀа а вӀоаргагӀа шийн болх бовза гӀо ду Гиреваьа хьехамча хинача, «Назрановский» совхоза токарь, коммунистически къахьегама ударник волча Тумгоева Сайида. Из волча практика чакхйоаккхаш хиннад Муьъмад.

— Училище аз сай шоллагӀа цӀе санна лоархӀаш йола моттиг я. ХӀаьта сона сай гӀулакх дезилга хургда-кх из, сай балхах везара керттера гӀулакх лоарвӀ аз. Ма кхаз долле а хет сона са айса дӀаеьхар карадерзоша дика дика карадерзадича. ХӀана аьлча, тахан аз карадерзадарга хьежна, кхоана дика къахьегамхой а хургбацарех.

Иштта шийн болх безаш, таханаг беш волча саго дика лер ютт вахаре. Цо кийчваьв 181 къона специалист, уж болх беш бе вай республикерча а цул араьнарча а предприятешка. Из вц-те дика лер? Цо кийчбаьча специалисташта юкъе бе коммунистически къахьегама ударникаш П. Ахриева цӀерагӀча «Электроинструмент» заводе токараш М.-Г. Ведзижев, Л. Целоева, Л. Ильясова, ГизатулингӀар Рашиди Энвери, кхыбараш.

Сагах дувцаш хилча оалаш ма хиллара Гиреваьа дукха совгӀаташ тӀийннад. Уж деррига-м дийца а вергвацар, хӀаьта а массехк белгалдоаккхаргда вай. Цунна еннай РСФСР профтехобразованех йолча пачхалкъахьазен комитета массехк сийлан грамота, Нохч-ГӀалгӀайчен профтехобразоване управлене сийлен грамота, кхыдола совгӀаташ.

С. ПУГОЕВ.

СУРТА ТӀА: Назранерча № 14 йолча СГПТУ производственни дешарах вола мастер М. Гирев.

Автора сурт.

(Газета аргӀанара номер аралургъя 9 октябре).

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ФУТБОЛ

АРГӀАНАРА КОТАЛО

Самардийнахьа г. Грозне Серго Орджоникидзе цӀерагӀча стадионе аргӀанара ловзар хилар. Цига вӀашагӀкхийтар Грозненра «Терек» Ростов-на-Дону яхача городера «Ростсельмашен» футболисташ. Белгалдаккха доагӀа, хьалхий кхоалагӀча зона командашта юкъе шоллагӀча моттиге хиналга.

Вайна ма харра, цул хьалха «Терено» счет 2:1 йолаш эшайир Таганрогера «Торпедо».

КхоалагӀча зоне Орджоникидзерча «Спартакаца» хьалхие къовсара чӀоагӀа эшаш яр котало ростовчаьшта а. Цхьабаьъда, ловзаре хьалхарча минуташка денз гуш дир грозненцаш хьалхий цу торонах бахи лаьрхӀа болга.

ХӀаьта шоашта дагалаьттар чакхдаьккхар «Терека» футболисташа. Массе хана хьакарен иш кхо ца беши ловзача Хохленко Олега ловзар доладенича 18 минуте бургац чу а тохаш «яьстар», цул хьалха геттара дика лийзача хьалхий вратара лораяь цаӀараш.

Цул тӀехьагӀа кадайгӀа ловза баьлар хьалхий а. Из баьлан долаш шийн говзал йиэза дагойта езаш хилар «Терека» вратарь а. Ростовчаний голкиперашка лоаттабаьча къовсаме цо котало а яьккхар.

Счет 2:1 йолаш «Терек» кот а йоалаш чакхдаьлар из ловзар.

ТӀехьарча матче Орджоникидзерча «Спартакаца» ловзаргба вай футболисташ. Из ловзар хургда город Орджоникидзе 9 октябре.

• Лора хьехамаш

ШЕРГАШТА ХУЛА ЛАЗАРАШ

Укх тӀехьарча шерашка наьха вахара хьал-торо дикагӀа хиннаяле а вах бахача моттигашкара санитарно-коммунальни хьал дикка тоаденна, наьха санитарни культура лакхъенна яле а нийслучарех да шоргашта хулаш дола лазараш. ХӀанз нийслуш дола дизентерия яха цамагар боккхагӀчарца а бераьшта а сел хала доацаш чакхдоал. ДукхагӀча даькъе из лазар кхийттача сага 1—2 дийнахьа че коачлу, кӀезиг-дукха температура лакхлу. ДегӀа хьал-м во да ала йиш йолаш хилац. ХӀаьта цхьаболча наха дарба ца дойя а, 3—5 дийнахьа цу лазара хьисапаш дӀадоал. ХӀаьта а дукхагӀболча наха из лазар хала хул. Цу тайпарча наха дика Ӏатгъача лазаро дог керчадайт, Ӏеттадайт, че коач а лле лазаш хул, и кх. дӀ. Температура 38—39 градусага кхоачаш айлу.

Нагахь санна дизентере хала форма йоаца е кхыдола шоргашта хула лазараш дола нак лорашка кӀезигагӀа боагӀе, дизентере юкъера хала форма йола нах дукхагӀа хул лор волча баьхие. Лорашкара гӀо ца дехар шин тайпара кхераме да: цкъа-дале из лазар кхыча наха дӀадалар, шоллагӀ-дале из лазар кхы тӀе а кӀоаргдалар.

Из лазар хронически долча нахаца къамаьл хилча гучадаьлинад, уж шоай ханнахьа лорашка ца бахар а боезача наха хьехарах цар цхьайола молхаш майнна хилар а. ХӀаьта шоаш деча дарбах хӀама ца хилча мара лорагаре гӀо дийхадац. Цу тайпарча дукхагӀболча наха хаш дизентери а доацаш, кхыдола лазар хилча а че коачлуш хулилга, кхыча лазара шийн дарба дезаш хилар. ТӀаккха че коачъелча из дизентери да аьнна Ӏочумелача молхаш Ӏотгъам бу нерга-хьаь нервашта (къаьстта а берий). хӀаьта лерга хӀама хазара а Ӏатгъ.

Цамогаш болашше а цӀагӀа Ӏеш болча, деша, балха, кхыча моттигашка ухаш болча уназхоша бӀехде тарлу хий, заара продукташ. Царга гӀолла кхыча уназхцӀеначa нахага доал лазар. Къаьстта а кхераме да из лазар хьоадеш йола микробаш дуача хӀаманца дӀанийча, даарашца дукхача хала ях уж. Дизентере а кхыдола шоргашта хула лазараш дукхагӀча даькъе хул даалехьа цӀенде йиш йоацача хӀамаех — салатех, венегретех, кхычарех. Тохкамаша хьахьекхачох шоргашта хула лазараш дукхагӀа хьоадер я шура. Из сиха бӀехлуш хилярах да из. Масала, кулгнара беттам Ӏаттагара яьккха шура шийн цӀонагга даллача кхоза вогӀа я, машинаца етт беттам даьккхачул. ХӀаьта цӀен ца еш, Ӏунал ца лоаттадеш йолча аппаратаца яьккха шура а геттара бӀеха хул.

Белгалдаккха деза цхьалха а. Хьаькхха шура йӀовхаьях лораяр а лоархӀаме да. Масала, шурийца дӀанийна микроб шозза дукхагӀа хул 14 градус йӀовхал йолча шурийца дийъ сахьат даьккхача, шурий температура 32 градус хуле—иттаза дукхагӀа хӀаьта шурий йӀовхал 37 градусага кхоаче цуншара микробаш геттара дукха дӀаярк. Нохч-ГӀалгӀайчене аьхки, гуйрана хул 37 градус арара йӀовхал, цудухьа цу ханашка дукхагӀа хулалга гучадаьнад дизентере а кхыдола шоргашта хула лазараш а. Уж лазараш хьоадеча дикка даькъа жоац мозаша а. Шоай ногалгашца а дегӀаца а цар яхь микробаш. Къаьстта а лоравала веза бӀехача моттига гонахьа хьувзача мозех.

Хьалха салаш дар дизентери «бӀехача кулгий» лазар да аьле, бакъда, наьха хьалторо тоалларца, цӀено езаш нах хилярах из бӀехача кулгех тӀехьашкадаьннад. ХӀаьта а хӀанз а цхьадолча цӀено ца езача берашта, боккхагӀчарна а хул шергашта хула лазараш. Къаьстта а кхераме ба цӀено ца еза кхачан объекташка, кхача кийчбеча болх беш бола нах. Цар даара юкъейихьача инфекцех дукхача наха бала хул.

Фу де деза-те шергашта из лазар ца хилийтара? Эттара хьалха хӀара саг цӀено езаш хила веза: хӀама даалехь сапа а тохаш кулгаш дила, мӀараш цӀена лелае, хӀана аьлча, парна кӀала хьаӀов бӀеха хӀамаш, лазар хьоаду микробаш. Къаьстта а терко е еза, бӀаргалакха беза сиха талхаш долча даарашка: шурийга, кӀолдага, эхьача дулхага, пирожнешка, и. кх. дӀ. Уж ерригга продукташ холодильника чу лелае еза, шоай ха йолаш хила а еза. Мозий цӀагӀа чудоагӀаргдоацаш корага хинеси долла а чудаькха мозий дӀадоахача средствах пайда эца а беза. БӀеха хӀамаш лелае метаргъяц цхьаккха дича а.

Ӏамашкарча, додача хишкарча, гӀувнашкарча кхухьача хига кӀеж яккхийта еза.

Дувцача лазара хьисапаш холой упахо къаьсттача цӀагӀа чувакха а сиха лорага кхайка а деза. Цхьабола нах лора дарбах удаш хул. шергашта хинна лазар больнице Ӏо а аьнка мара дӀадоаккхалургдац яхаш. Из нийса дац. Нагахь санна лазара форма хала еце, сег вэхачи моттиге цун дарба да хьадаш дале унахочун пурамагӀа дарба больнице Ӏо а ца вулаш дуцӀаьнха а хьалхадаккха безам ба — шийн ханнахьа дарба унахцӀенон дӀоагӀа.

Г. ВАЛАН,
Нохч-ГӀалгӀай республикански санитарно-эпидемиологически станце лор-эпидемиолог.

ДӀАХЬОШ ДА 1984 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газет яздара мах: шера—4 сом 8 кепиг, ах шера — 2 сом 4 кепиг.

Газет язду «Союзпечатъ» ерригача отделенешка, агентстваша, общественни уполномоченнеша.

ТЕЛЕВИДЕНИ

6 ОКТЯБРЬ
II ПРОГРАММА

17.30 — «Гоггалин» (нохчий меттала).
18.00 — «Талант кхоллам-лар».
18.35 — «М. Ю. Лермонтова цӀерагӀа республикански эрсий драматически театр керда сезоне».
19.05 — «Нохч-ГӀалгӀайче гӀоада».
19.35 — «Лаьттанцара безам». Юрта бовхама болхлой Денгаl (нохчий меттала).

II ПРОГРАММА
7 ОКТЯБРЬ

16.55 — Тахан — СССР Конституце Ди. «Нохч-ГӀалгӀайчена доле дош». Документальни фильм.

8 ОКТЯБРЬ
II ПРОГРАММА

11.55 — «Къонал яха» яха студи.
12.25 — «Нохч - ГӀалгӀайче кинорагӀа».
12.35 — Кхоана — юрта бовхаме болхлой Ди.
12.50 — Юрта боахама болхлошта лаьрхӀа концерт.

РАДИО

6 ОКТЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам.
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.25 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий, гӀалгӀай меттала).
8.35 — Илли оал Хаихоев Ахьмада (гӀалгӀай меттала).
11.15 — КПСС июньски Пленума социамаш — вахаре яхача дешарл «Идеологически балха лоархӀам лакха хилийтара» беседа (нохчий меттала).
11.30 — «ДунентӀа эгара нийсахо эш яр» (гӀалгӀай меттала).
11.45 — «Лакхлента бода мнтъ» (эрсий меттала).
16.15 — «Цоана, яхханаш!» Радиожурнал (нохчий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам.
17.16 — «Керда обрядаш — вахаре» (гӀалгӀай меттала).
17.31 — СССР халкъий ашараш (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Дош кхоачашдир». Корреспонденци (гӀалгӀай меттала).
18.40 — «Вай вахара керттера Закон» (эрсий меттала).

УКВ

11.00 — П. И. Чайковский. «Оркестра оалаш». Музыкальни передача.
18.57 — «Вай парте кхадъд». Концерт.
19.31 — «Ӏаьрика портфель» І. Гайсултанова повеста дакъа (нохчий меттала).
19.45 — І. Бексултанов. «ПаьтӀамат» яхача спектаклера ашараш.

7 ОКТЯБРЬ

6.40 — Социалистически демократе котало». Беседа (эрсий меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам.
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
9.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
9.30 — Передачай программа (эрсий, нохчий меттала).
9.35 — «Ленинах, партех дола иллеш» (нохчий меттала).
11.15 — «Къахьегамца сий ду оаза Даьхен» (нохчий меттала).
11.30 — «Халкъий доттагӀален вард» (нохчий меттала).
11.45 — Конституце Ӏалашду (эрсий меттала).
17.15 — Передачай программа хаоттамах бола хоам.
17.16 — «Вертгайна организацешкара отчеташ кормамаш», «Новогрозненский» яхача совхозера передача (эрсий меттала).
17.30 — «Цӏе сийгаш» (гӀалгӀай меттала).
18.00 — «Ираз дахьа Закон» (гӀалгӀай меттала).
18.30 — Реклама.
18.40 — «Болхлой вахар» радиогазета (эрсий меттала).

УКВ

18.00 — А. Ширяев «Радица юха венавац». Радиокомпозици.
18.36 — Конституце Денна хетаьа концерт.
19.26 — Инструментальни ашараш.

8 ОКТЯБРЬ

6.40 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
8.30 — Передачай программа (эрсий, гӀалгӀай меттала).
8.35 — Реклама.
10.15 — «Вахаш ва юрта коммунист». Очерк (гӀалгӀай меттала).
10.30 — Ашараш (гӀалгӀай меттала).
11.00 — «Къонах». Радиовыпуск (эрсий меттала).
11.30 — «Литературни Нохч-ГӀалгӀайче» (эрсий меттала).
12.40 — «Зӏон» яха сатирически журнал (нохчий меттала).
13.00 — Сийлахьа Котален 40 шу дизарга. «ТӀема даьнъошхача дагалувц» (нохчий меттала).
15.15 — Новощедрински культура ЦӀен хоровой коллектив йолча хьовшалгӀа. Музыкальни передача (эрсий меттала).
16.00 — «Кавказа Ӏуйре». Радиожурнал (эрсий меттала).
18.00 — Юрта боахама болхлошта лаьрхӀа концерт» (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — «Хьамсара Росси, йоаккха я хьо». Музыкальни передача.
18.42 — «Лоаман паьча». В. Чалаева повеста дакъа (нохчий меттала).
18.57 — «Весбесара таланташ» яхача цикла передача.

9 ОКТЯБРЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Передачай программа (эрсий, нохчий меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам.
8.25 — Шоана дукха деза мукъамаш (эрсий меттала).
11.20 — Юрта боахама болхлой Денна хетаь музыкальни программа. (эрсий меттала).
16.00 — «Дешаркой глобус». Радиовыпуск (эрсий меттала).
18.30 — «Къона тӀехье» (нохчий меттала).
18.00 — Ашарашца доттагӀал дойчарна (гӀалгӀай меттала).

УКВ

18.00 — Н. Малчанов. «Зарина» яхача опера монтаж.
19.07 — Юрта боахама болхлошта лаьрхӀа концерт.
19.38 — Халкъа мукъамаш.

Хаоттам

Тахан республике гӀоллеи Грозней хувцалуш морхаш а йолаш йоачан а йоацаш. малхбоалехьара секунде 0—5 метр сиха мух а болаш, фегара температура республике гӀолла 10—15, Грозне 13—15 градус йӀовхал а йолаш ха хила мег.

Кхоанен ломмен хувцалуш кхоалленаш а йолаш, бебеча оагӀонашкахьара секунде 2—7 метр сиха мух а хьеяхаш, фегара температура бийсашка 2—7, деношка 13—18 градус йӀовхал а йолаш ха латта тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-65-07; бехктоххаа секретара — 2-84-68; отделий: кортойна вахара — 2-54-04; промышленностех транспортех — 2-65-01; юрта бовхама — 2-47-84; культура — 2-64-75; каьхатий — 2-65-64; корректорски — 2-68-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-65-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-65-64; корректорская — 2-68-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ02339. «Грозненский рабочий» издательства типографе, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4842.